

10. gospićko glazbeno ljeto

27. svibnja do 1. srpnja 2009. godine

Draga publiko,

srdačno vas pozdravljam na početku 10. gospičkog glazbenog ljeta.

Za nama je čak deset godina neprekinutoga trajanja ove vrijedne manifestacije. Svaka je obilježnica trenutak kada zastajemo, osvrćemo se unatrag pokušavajući procijeniti vrijednost učinjenoga i prisjećajući se s poštovanjem svih koji su nam tijekom proteklih godina pomagali.

Ugledni rimski vlastelin Gaj Cilnije Mecenat bio je prijatelj i zaštitnik znanstvenika i pjesnika. Po njemu pokrovitelje znanosti i umjetnosti nazivamo mecenama. Mnogi umjetnici svoj uspjeh duguju mecenama, ali i mnoge mecene svoje mjesto u povijesti duguju umjetnicima kojima su pomagali, stoga svatko dobiva svoj zasluženi djelić slave.

Mecene glazbenika najčešće su bili obrazovani ljudi, ponekad i sami glazbenici amateri ili naprosto ljubitelji glazbe i umjetnosti uopće. Bili su to i hrabri ljudi jer je trebalo u umjetnike vjerovati onda kada još nitko nije slutio željenu slavu. Trebalo je podnijeti i ogovaranja i podsmijeh i uvjeravanja kako je potpora umjetnicima besmislena i nekorisna jer se uloženo ne vraća kroz opipljivi profit. Stoljećima poslije malo se toga promijenilo. Utoliko imena svih naših pokrovitelja, donatora i sponzora ističemo s velikom zahvalnošću i poštovanjem: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Ličko-senjska županija, Poglavarstvo Grada Gospića, Zagrebački holding d.o.o., Privredna banka Zagreb, Županijski radio „Radio Gospić“, Na drugi način - inženjering i konzalting Informatijskih Tehnologija, Hotel „Ante“ i Salon cvijeća „Anera“. Zahvalni smo im što naš rad prepoznaju kao društveno opravdan i vrijedan uložениh sredstava.

Tijekom realizacije projekata nailazimo na mnogobrojne teškoće koje uspijevamo nadići isključivo ljubaznošću i naklonošću pojedinaca i institucija. Ovom se prilikom zahvaljujemo svim novinarima koji redovito izvještavaju o koncertima, Pučkom otvorenom učilištu „Dr. Ante Starčević“ na ustupljenom prostoru, gđi Željki Potočnik, tajnici malog tima Muzičkog informativnog centra, na vedrini i spremnosti da nam ustupi dio materijala potrebnih za ovu knjižicu.

I naposljetku velika hvala i vama - našoj vjernoј publici bez koje ništa navedeno ne bi imalo smisla. Vjerujemo kako ste uživali u izvedbama mnogih vrhunskih umjetnika.

Bili ste s nama proteklih deset godina. Pozivam vas da budete i sljedećih deset!

*S poštovanjem,
Tvrtko Sarić, predsjednik Udruge*

IMPRESSUM

IZDAVAČ
Udruga Gospički glazbeni festival

ZA IZDAVAČA
Blanša Jovetić

UMJETNIČKI RAVNATELJ
Tvrko Sarić

AUTOR TEKSTOVA O SKLADATELJIMA
Blanša Jovetić

LEKTURA
Tatjana Kreštan

GRAFIČKA PRIPREMA
Alegra d.o.o.

NAKLADA
500

TISAK
Tiskara Kasanić

Raspored koncerata

1. KONCERT - 27. svibnja 2009. POU "Dr. Ante Starčević"

HRVATSKI KOMORNI ORKESTAR

Dirigent: *Berislav Šipuš*

Solist: *Petrit Çeku (Kosovo-Hrvatska), gitara*

2. KONCERT - 3. lipnja 2009. POU "Dr. Ante Starčević"

MATE BEKAVAC

(Slovenija), klarinet

3. KONCERT - 10. lipnja 2009. POU "Dr. Ante Starčević"

VIOLETA SMAILOVIĆ-HUART

(BiH - Francuska), violina

ANA GRANIK

(Hrvatska-Mađarska), glasovir

4. KONCERT - 17. lipnja 2009. POU "Dr. Ante Starčević"

DUNJA VEJZOVIĆ, mezzosopran

ĐORĐE STANETTI, glasovir

5. KONCERT - 24. lipnja 2009. POU "Dr. Ante Starčević"

RUBEN DALIBALTAYAN (Armenija), glasovir

6. KONCERT - 1. srpnja 2009. POU "Dr. Ante Starčević"

TVRTKO SARIĆ, gitara

SVI KONCERTI POČINJU U 20.30 SATI

1. KONCERT

POU "Dr. Ante Starčević", 27. svibnja 2009.

HRVATSKI KOMORNI ORKESTAR

Dirigent: *Berislav Šipuš*

Solist: *Petrit Çeku (Kosovo-Hrvatska), gitara*

Luigi Boccherini *Simfonija u d-molu op.12, br.4/G.506*
 „Đavolja kuća“
 Andante sostenuto-Allegro assai
 Andantino con moto
 Andante sostenuto-Allegro con molto

Joaquin Rodrigo *Concierto de Aranjuez*
 Allegro con spirito
 Adagio
 Allegro gentile
 Solist: *Petrit Çeku, gitara*

Ivo Josipović *Samba da camera*

uspjelim izvedbama glazbe 20. stoljeća, a posebice s hrvatskim skladateljima. Posljednje sezone bile su izrazito uspješne te su 2003. godine nagrađeni prestižnom nagradom „Milka Trnina“ Hrvatskog društva glazbenih umjetnika. Osim koncerata u hrvatskim gradovima, gostovali su i u Austriji, Njemačkoj, Italiji, Švicarskoj i Luksemburgu. Svakako su najzapaženiji bili koncerti u sezoni 2003/04 *Requiem* W. A. Mozarta pod ravnanjem proslavljenoga dirigenta Berislava Klobučara u Zagrebačkoj katedrali, te prošle godine u Vukovaru pod pokroviteljstvom hrvatske Vlade na spomen pada Grada Vukovara, te u Zagrebu u Crkvi Presvetog Srca Isusovog.

Hrvatski komorni orkestar otvorio je Dane hrvatske glazbe u Beču 2007. godine, te prošle godine u Berlinu. S orkestrom je nastupalo više od 400 umjetnika iz Hrvatske i inozemstva.

Od 1998. godine šef dirigent je maestro Pavle Dešpalj, a od 2007. godine prvi dirigent je Berislav Šipuš.

Hrvatski komorni orkestar ima svoju sezonu od 6 koncerata u Hrvatskom glazbenom zavodu, a sezone 2008./09. godine navršava se 20 godina uspješnoga djelovanja.

BERISLAV ŠIPUŠ

Berislav Šipuš rođen je u Zagrebu, 1958. godine, gdje je stekao glazbenu je i opću naobrazbu pohađajući Glazbenu školu *Pavla Markovca* i Drugu gimnaziju *Braća Ribar*. Na zagrebačkom Filozofskom fakultetu studirao je Povijest umjetnosti usporedno sa studijem kompozicije u razredu Stanka Horvata na Muzičkoj akademiji. Skladateljski se usavršavao kod Gilberta Bosca u Udinama i kod Francois Bernarda Machea i Iannis Xenakisa u Parizu. Pedagoškim radom počeo se baviti u zagrebačkoj Funkcionalnoj glazbenoj školi, a poslije i na Muzičkoj akademiji. Jedno vrijeme bio je producent Koncertne dvorane *Vatroslava Lisinskog*, zatim producent, a od 1997. godine programski ravnatelj Muzičkog biennala Zagreb. Godine 1979. postao je glazbeni korepetitor Baleta Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu, što ga je kasnije odvelo na Bermudske otoke u *Bermuda Civic Balett*, a zatim u *Teatro alla Scala* u Milanu, gdje radi gotovo neprekidno od 1989. godine, u početku kao korepetitor, a od 1997. godine kao dirigent baletnih produkcija milnske *Scale*. Debitirao je ravnajući izvedbom baleta *Labude jezero* Čajkovskoga, u koreografiji Rudolfa Nurejeva.

U Hrvatskoj je prvi put dirigirao 1993. godine izvedbom *Giselle* u zagrebačkome Hrvatskome narodnom kazalištu. Suradivao je s orkestrima poput *Orkestar Giuseppe Verdi*, *Guido Cantelli*, *Pommeriggi Musicali*, *Nuova Cameristica Italiana*, *Solisti della Scala*, *Deutsche Kammerorkester*, *Hrvatski komorni orkestar* i *Simfonijski orkestar* Hrvatske radiotelevizije. Od prosinca 2001. ravnatelj je *Zagrebačke filharmonije*. Mnoge od njegovih skladbi izvođene su diljem i svijeta, a za neke je dobio značajne nagrade i priznanja.

Važnija djela: *Ciaccona* za gudače (1984.), *Adieu* za mješoviti zbor (1985.), *Le sense* za saksofon (1985.), *Spatial* za simfonijski orkestar (1986.), *Deseo* za zbor i orkestar (1987.), *Play* za glasovir i gudače (1987.), *UUKU... o canti di Passione dai Colli Euganei* za sopran, zbor i orkestar (1988.), *Gonars Trio* za violinu, violončelo i glasovir (1991.), *Dick Tracy and the mystery of Pretty Piet* za bas-klarinet (1991.), *Amori Sommersi*, balet praizveden 1993. godine u milanskoj *Scali*, *Rabbodea* za glasovir i orkestar (1995.), *Ascensione di San Giuliano alle stelle* za simfonijski orkestar (1997.), *Les Nuits*, ciklus preludija za glasovir (1989.-1999.), *Na usnama... ljubav, život i ti*, za sopran i puhački ansambl (1998.), *Uspavanka za San Roa*, za dvije gitare (1999.).

PETRIT ÇEKU

Petrit Çeku je rođen 1985. godine u Prizrenu (Kosovo). U rodnom gradu završio je osnovnu glazbenu školu i prva dva razreda srednje škole u klasi profesora Luana Sapunxhije. Godine 2002. dolazi u Zagreb da bi nastavio školovanje u Glazbenoj školi Pavla Markovca u klasi prof. Xhevmeta Sahatxhije. Diplomirao je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u klasi prof. Darka Petrinjaka.

Dobitnik je prve nagrade na državnom natjecanju u Dubrovniku 2003. godine te prvih nagrada na međunarodnim natjecanjima gitarista: Anna Amalia u Weimaru (Njemačka), Emilio Pujol u Sassariju (Italija) i Andrés Segovia u Velbertu (Njemačka). Godine 2004. predstavljao je Hrvatsku na natjecanju Europska glazbena nagrada za

mlade gdje je dobio prvu nagradu i uz to osvojio posebnu nagradu Hrvatskog društva skladatelja za najbolju izvedbu djela hrvatskog autora. Naredne godine Çeku je osvojio prvu nagradu na Međunarodnom natjecanju mladih glazbenih umjetnika „Ferdo Livadić“, koji se u obliku javnih koncerata odabranih natjecatelja održava u sklopu festivala Samoborska glazbena jesen. Nadasve uspješnu 2005. godinu Petrit Çeku je okrunio izvanrednim zagrebačkim recitalom održanim u Hrvatskom glazbenom zavodu, za što mu je potkraj godine dodijeljena Nagrada Hrvatske glazbene mladeži „Ivo Vuljević“. Godine 2006. Çeku je osvojio srebrnu medalju na velikom međunarodnom natjecanju Christopher Parkening u kalifornijskom gradu Malibuu (SAD), a nedugo potom i drugu nagradu na međunarodnom natjecanju Printemps de la guitare u Charleroiu (Belgija).

Çeku je nastupao diljem Europe, no njegov kalendar uključuje i koncerte u Sjevernoj i Južnoj Americi. Nastupao je također kao solist uz orkestre poput Los Angeles Chamber Orchestra, Orchestre Royal de Chambre de Wallonie, Komornog orkestra Češke filharmonije, Dubrovačkog simfonijskog orkestra, Državnog orkestra Hermitagea iz St. Petersburga i drugih. Nakon pobjede na prestižnom natjecanju Michele Pittaluga u Alessandriji (Italija) 2007. godine, Çeku je dobio ponudu za snimanje CD-a za uglednu američku diskografsku kuću Naxos.

Njegova prva studijska ploča izdana je u rujnu 2008.

Na kraju vrlo uspješne 2008. godine, Petrit Čeku je dobio nagradu Mladi glazbenik godine, koju dodjeljuje Zagrebačka filharmonija i Hrvatska poštanska banka.

Petrit Čeku se usavršavao na majstorskim tečajevima kod M. Barrueca, Z. Dukića, C. Marchionea, E. Muse, S. Tennanta i A. Vidovića te na tečaju komorne glazbe kod D. Gregoriana. U više je navrata pohađao ljetnu školu Strings Only! u Zadru, u okviru koje je u crkvi Sv. Donata nastupio solistički ili u raznim komornim sastavima pod umjetničkim vodstvom Valtera Dešpalja.

Skladateljski opus **Luigija Boccherinija (1743.-1805.)** bio je posve nepravедno godinama zapostavljen. Francuski muzikolog Yves Gérard ga je katalogizirao i izdao 1969. godine u Londonu. Otud oznaka „G“ uz kataloški broj. Zaslugom Gérarda, ali i zainteresiranih izvođača, Boccherinijeva su djela češće na koncertnom repertoaru. Slušaateljstvu je najpoznatiji po Menuetu iz gudačkog kvinteta op. 11, br. 5 i Koncertu za violončelo u B-duru. Uočljiva je skladateljeva naklonjenost violončelu, posebice u komornim djelima. Premda u komornim skladbama nastavlja put koji je odredio Haydn svojim kvartetima, u nekim segmentima uvodi novine po kojima će se istaknuti u povijesti europske glazbe. Haydn je violončelu odredio ulogu pratnje, ali ga Boccherini stavlja u ravnopravan položaj s ostalim instrumentima. Dionica violončela tako postaje istaknuti dio ansambla. Promovirao je novu postavu gudačkoga kvinteta. Umjesto dotadašnje varijante koja je podrazumijevala dvije violine, dvije viole i violončelo, on uvodi dvije violine, violu i dva violončela. Dakako da je i ostatak opusa koji čine gudački kvarteti, gitarski kvinteti, sonate, koncerti za violončelo te tridesetak simfonija protkan osebnom dionicom violončela. Muzikolozi ističu kako njegove simfonije nemaju potrebnu monumentalnost, ali ovu oštru primjedbu valja ublažiti činjenicom kako im ne nedostaje ekspresije. Ova osobina dolazi do izražaja već u samom naslovu simfonije „Đavolja kuća“ inspirirane Gluckovom glazbom. Boccherinijeva glazba je lijepa i vedra, daleko od teškoga i sumornog izričaja čak i kada mu teži, a on sam je duhovit i zaigran skladatelj koji svojim djelima posve odražava rokoko stil kome i pripada.

Španjolski skladatelj **Joaquín Rodrigo (1901.-1999.)** rodio se u Saguntu, Valencija. Bezbržno djetinjstvo narušila je bolest koja je za sobom ostavila trajan i nepopravljiv gubitak vida. Invalidnost ga nije spriječila da izgradi sjajnu karijeru cijenjenoga pijanista, skladatelja, publicista i pedagoga. S učenjem glazbe započeo je u ranoj dobi. Isprva je učio teoriju, violinu i klavir da bi u mladenačkoj dobi nastavio s kompozicijom i harmonijom. U više je navrata dolazio u Pariz. Svaki se put posvetio učenju kompozicije i muzikologije kod eminentnih profesora. Tijekom dugoga života puno je putovao po rodnoj Španjolskoj, Europi, Americi i dalekom Japanu. Svugdje je bio primljen srdačno i s oduševljenjem. Već je s prvim skladbama privukao publiku i glazbenike izvođače. Spremno se odazivao pozivu proslavljenih glazbenika da piše za njihov instrument. Među njima su bili flautist James Galaway, violončelist Julian Lloyd Webber, gitarist Andrés Segovia i harfist Nicanor Zabaletti. Tako su nastala neka od remek-djela klasične glazbe u koja se svakako ubraja koncert za gitaru i orkestar *Concierto de Aranjuez*. Uz njega iznimno je lijep i drugi koncert za gitaru *Fantasia para un gentilhombre*, *Concierto madrigal* za dvije gitare inspiriran renesansnom ljubavnom pjesmom te *Concierto Andaluz*, za četiri gitare, posve-

ćen gitaristu Celedoniu Romeru i njegovim sinovima. Rodrigo je uvelike zaslužan za popularizaciju gitarske glazbe 20. stoljeća. Sve je skladbe napisao koristeći Brailleovo pismo te su, za potrebe izdavanja, transkribirane.

Concierto de Aranjuez Rodrigo je napisao 1939. godine u Parizu. Praizveden je 1940. godine u Barceloni. Posvetio ga je velikom španjolskom gitaristu Reginu Sainzu de la Mazi y Ruizu koji ga je tom prilikom i izveo s orkestrom. I sam Rodrigo često je spominjao kako je bio očaran ljepotom vrtova palače Real de Aranjuez. Sagradio ju je Filip II. tijekom druge polovice 16. stoljeća. Smještena je u Aranjuezu, gradiću nadomak Madrida. Najpoznatiji je po spomenutoj palači koja je stoljećima bila kraljevska rezidencija i po raskošnim vrtovima koji je okružuju.

Za svoj svekoliki angažman Rodrigo je primio mnogobrojna priznanja. Među njima se ističu: Nacionalna nagrada Španjolske za orkestralno djelo Cinco piezas infantiles; nagrada princa Filipa, sina španjolskoga kralja Huana Carlosa i nasljednika krune Príncipe de Asturias.; Orden za umjetnost i literaturu koju dodjeljuje Ministarstvo kulture Španjolske te odlikovanje Viteza reda umjetnosti i književnosti koji mu je dodijelila francuska Vlada.

Pravnik i skladatelj Ivo Josipović (Zagreb, 1957.) završio je studij prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1980.), a zatim studij skladanja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (1983.). U pravnim znanostima usavršavao se na uglednim inozemnim institutima i sveučilištima. Autor je šezdesetak znanstvenih i stručnih radova s područja kaznenoga i međunarodnoga kaznenog prava te suradnik u više zakonskih projekata. Profesor je na Pravnom fakultetu u Zagrebu i gost predavač na domaćim i inozemnim visokim učilištima. Zastupao je Hrvatsku pred međunarodnim sudovima i sudjelovao na više međunarodnih konferencija. Godine 2003. izabran je za zastupnika u Hrvatskom saboru.

Kao glazbenik Josipović je autor skladbi za solo instrumente, komorne sastave i simfonijski orkestar koje su snimljene u Hrvatskoj i inozemstvu i izdane na dvadesetak nosača zvuka. Josipović je pravi učenik razreda Stanka Horvata po brizi za skladateljski zanat koji će biti važan preduvjet svakoga njegovog skladateljskog pokušaja. Skladatelj je to za kojeg se, međutim, može reći da je od učiteljskoga uzora na stanovit način odstupio jer je u svojim djelima, bilo da je riječ o Sambi da camera za trinaest gudača ili gudački orkestar iz 1985., Drmešu za Pendereckog za tamburaški orkestar iz 1986. ili Derneku za dva glasovira i gudače iz 1988. godine, negdje uz rubove prepoznatljivoga formalnog obrasca uvijek pronalazio mjesta za dosjetku, radost uz glazbu i zaigranost umjetničkim činom. Za skladateljski rad Josipović je dobio niz domaćih i međunarodnih nagrada i priznanja.

U glazbenom životu Hrvatske Josipović je obnašao mnoge značajne funkcije (glavni tajnik Hrvatskoga društva skladatelja, 1987.-2000.; direktor Muzičkog biennala Zagreb, od 1991.; direktor ISCM Svjetski dani glazbe 2005. i dr.). Posebno se bavio zaštitom autorskih prava i njenom organizacijom u Hrvatskoj. Član je brojnih domaćih i međunarodnih stručnih, znanstvenih i umjetničkih organizacija, među ostalima i član World Academy of Art and Science. (Podaci o autoru preuzeti s mrežne stranice Hrvatskoga društva skladatelja, www.hds.hr)

2. KONCERT
POU "Dr. Ante Starčević", 3. lipnja 2009.

MATE BEKAVAC
(Slovenija), klarinet

Johann Sebastian Bach	<i>Partita u d-molu BWV 1004</i> <i>Allemanda</i> <i>Corrente</i> <i>Sarabanda</i> <i>Giga</i>
Astor Piazzolla	<i>Tri tango etude</i> <i>Molto marcato e energico</i> <i>Lento meditativo</i> <i>Avec anxiété</i>
Meyer Kupfermann	<i>Moonflowers, Baby!</i>
Ante Grgin	<i>Capriccio br.1</i>

MATE BEKAVAC

Klarinetist Mate Bekavac rođen je 1977. godine u Ljubljani. Prvu glazbenu izobrazbu dobio je radeći s F. Trzanom i D. Brlekom. Studij je nastavio u Grazu s B. Kovacsem te u Salzburgu s A. Brandhoferom. U New Yorku završava prestižni Juilliard School of Music kod C. Neidicha te pariški konzervatorij kod Michela Arrignona.

Višestruki je pobjednik mnogih prestižnih natjecanja: Mozarteum (1992.), Varšava (1994.), Beč (1994.), Lisabon (1994.), Sevilla (1995.), Beograd (1997.). Bio je finalist natjecanja YCA u New Yorku (1996.)

Nastupio je kao solist s komornim orkestrima Franz Liszt, Cappella Istropolitana, Camerata Israel, Moskovski solisti, Salzburški solisti, Minhenski solisti, Zagrebački solisti, Orchester der Philharmonie der Nationen, Saarlandischen Rundfunk, Orchester der Oper in Frankfurt, Symphonie Orchester Basel i svim slovenskim orkestrima.

Kao komorni glazbenik svirao je s Irenom Grafenauer, Gidonom Kremerom, Yuriom Bashmetom, Juliusom Bergerom, M. Turković, R. Vlatkovićem, članovima Berlinske filharmonije, orkestrom Bayerischen Rundfunk, njujorskim orkestrom MET i Londonskim simfonijskim orkestrom.

Glazbenici i dirigenti s kojima je surađivao: K. Masur, Z. Mehta, C. Davies, C. Mackerras, C. Hogwood, M. Perahia, I. Perlman.

Redoviti je gost na festivalima Lockenhaus, Les Museiques, Rheingau Musik Festival, Ludwigsburger Festspiele, Dubrovnik, Lucerne i Muenchen.

Solist je na klarinetu kao član Chamber Orchestra of Europe i Mahler Chamber Orchestra.

Bio je laureat i stipendist Natexis Bank Populaires i Societe generale in Paris. 7

Johann Sebastian Bach (1685.-1750.) ostavio je pisani trag u gotovo svim formama osim u operi. Unaprijedio je skladateljsku tehniku podižući muzičku kvalitetu i izvodilačku praksu do nivoa dostupnoga isključivo vrsnim profesionalnim glazbenicima.

Baroknu partitu čini niz starih plesova. Plesovi međusobno kontrastiraju u karakteru, metru i tempu. Svi su, osim uvodnoga stavka, prvobitno pripadali svjetovnoj glazbi. Za razliku od rane sakralne, svjetovna glazba nije zapisivana. Prenosila se s generacije na generaciju. Na prve tiskane zbirke nailazimo tek u 16. stoljeću. Učitelj baroknih plesova Kellom Tomlinson napisao je prvu knjigu s opisom plesnih pokreta 1735. godine. Proučavajući Tomlinsonove plesne naputke, kao i opise plesova, zamjetna je razlika između prvobitnih svjetovnih plesova i onih koji su se, pod istim imenom ali potpuno izmijenjeni, plesali na dvorovima. Aristokracija je oduvijek znala sve podrediti svojim prohtjevima i hirovima. Allemand je tako u 16. stoljeću brz i melodijski jednostavan, u 17. sporiji i stiliziran, u 18. stoljeću svečani glazbeni komad. Pierre Rameau je Courante proglasio „uzvišenim“ plesom u odnosu na druge. Njegova francuska inačica je sporija i profinjenija dok je talijanska virtuoznija i živahnija. U Bachovim suitama nailazimo na obje ver-

zije Courantea. Najdramatičnije promjene zacijelo je doživjela Sarabande. U Španjolskoj i Meksiku je bila poznata kao razvratni erotski ples, omražen i zabranjivan od religioznih puritanaca. Lully ju je preobrazio u odmjereni ples kakvog su ga preuzeli njemački skladatelji. Gigue izvire iz irsko-engleskoga folklor. U francuskoj inačici obilježava ga punktirani ritam, a u talijanskoj je on virtuozan s neprekinutim tijekom osminki. Instrumenti onoga vremena nisu davali istu zvučnu sliku kao današnji. Drugačija je bila artikulacija kao i estetski kriteriji. Sve spomenuto, kao i još puno toga, izvodač mora imati na umu kada se sprema izvoditi Bachova djela. On mora ujediniti muzikološko stajalište koje stavlja naglasak na povijesno, analitičko koje naglašava teoretsko u glazbi i svoje, „izvodačko“, koje ga tjera da interpretaciju „sluti“ kroz osjećaj neopisiv riječima. Izabrati interpretirati Bachovu glazbu znači prihvatiti najljepši izazov vrijedan truda za svakog glazbenika.

Uz ime velikoga Astora Piazzolle (1921.-1992.) uvijek stoji ime plesa - tango, a prve asocijacije koje budi bremenite su emocijama. Svojom je skladateljskom ostavštinom promovirao ples koji, unatoč brojnim inačicama koje međusobno kontrastiraju po više ili manje naglašenoj ritmičnosti, melodioznosti, stilu plesanja i odijevanja plesača, nije izgubio svoju prepoznatljivost. Njegova je transformacija išla u dva smjera: u plesnom aspektu, „Tango nuevo“, kako su ga zvali, osvaja europske plesne dvorane kompleksnim figurama i zahtjevnim plesnim koracima postavši dio plesnih natjecanja; kao instrumentalna forma osvaja koncertne dvorane u potpuno novom ruhu. Upravo Piazzolla hrabro i suludo obogaćuje instrumentalni tango fugom, kromatikom, disonancama, elementima jaza, formira nekonvencionalne instrumentalne ansamble i promovira bandoneón.

Prvi instrument koji je učio svirati bio je klavir. Zacijelo je mađarski pijanist koji ga je poučavao bio izniman pedagog. Zauvijek je Piazzollu ostao u lijepom sjećanju usadivši mu poštovanje prema klasičnoj izobrazbi općenito i skladateljima klasične glazbe. „Uz njega sam naučio voljeti Bacha.“ - rekao je o svom profesoru Piazzolla. Klavirom će se Piazzolla služiti cijeloga života, osobito tijekom procesa skladanja, međutim bandoneón je bio instrument koji je Piazzollu zaoкупljao i od kojeg se neće odvajati. Kao vješt svirač lako je dobivao angažmane u vrlo cijenjenim tango orkestrima u rodnoj Argentini. Ipak, želja za učenjem i unaprjeđivanjem skladateljskog umijeća vodila ga je do svjetski poznatog A. Ginastere kod kojega je učio kompoziciju. Iz tog vremena datiraju skladbe napisane u klasičnim formama.

Simfonijskim komadom Buenos Aires pobijedio je na natjecanju i kao nagradu dobio studijsku godinu u Parizu. Zanimljivo je kako je tijekom izvedbe nagrađenoga komada „učena“ publika izlazila iz dvorane protestirajući tako radi Piazzolina odstupanja od konvencionalne postave orkestra. On se, naime, drznuo dodati i dva bandoneóna.

Zacijelo je ova nesretna epizoda ostavila traga. Po dolasku u Pariz u klasu divne profesorice Nadie Boulanger, Piazzolla je na sat predavanja donio svu silu svojih radova koji slijede klasičnu formu i izričaj. Ona je u kompozicijama koje joj je donio na uvid prepoznala muzički obrazovanoga mladića, ali nije pronašla autentičnost, osobitost po kojoj je moguće razlikovati skladatelje čak i onda kada pripadaju istoj epohi i skladaju u istoj maniri. Kako je željela znati više o njemu, morao joj je, iako nerado, priznati kako svira tango na bandoneónu kao član ansambla po noćnim klubovima. Zatražila je da joj odsvira nešto od „noćnoga“ repertoara. Nakon nekoliko taktova uskliknula je: „Eto, to je Piazzolla!“ . Bilo je to ohrabrenje prijeko potrebno

Piazzolli da nastavi svojim jedinstvenim skladateljskim putem.

Po povratku u Argentinu puno piše, svira, formira tango orkestre i ansamble koji sviraju njegove skladbe. Uskoro je naišao na interes, odobravanje i obožavanje publike te je do kraja života neumorno putovao po Europi i svijetu promovirajući tango. Jedinstven i poseban, Piazzolla je zauzeo svoje mjesto u povijesti glazbe kao „kralj tanga“.

Opus američkoga skladatelja i klarinetista **Meyera Kupfermana (1926.-2003.)** obuhvaća opere, solo pjesme, orkestralna djela, skladbe za različite komorne sastave, balete, filmsku glazbu te simfonije. Raznolikost stvaralaštva uvjetovana je stalnom skladateljevom znatiželjom i intencijom ka proučavanju ljestvica i tonskih sistema drugih kultura.

Klasično glazbeno obrazovanje započeo je kao klarinetist. Završio je Visoku školu za glazbu i umjetnost u New Yorku a potom upisao Queens College, ali ga nije završio. Kao skladatelj nema formalnu izobrazbu. Najviše je učio „uz put“, svirajući klarinet po njujorškim klubovima, pišući jazz aranžmane i pročavajući djela poznatih skladatelja. Brojni članci u tiskovinama, pozitivne kritike te zastupljenost na koncertnim repertoarima govore o kvaliteti njegova rada. Osobitu popularnost doživio je djelom *Ostinato Burlesco*, koje će zaživjeti u mnogobrojnim obradama te kolekcijom komornih djela *Cycle of Infinities* iz 1961. godine. U njoj su sadržani Koncert za flautu, Koncert za violončelo i bass, Koncert za violončelo i jazz sastav i mnoga druga djela. Za rad je bio nagrađivan u više navrata. Godine 1981. primio je Nagradu Američke akademije i Instituta za umjetnost i literaturu te nagradu Guggenheim Fellowship 1975. godine koja se dodjeljuje za iznimna kreativna dostignuća na području umjetnosti.

Skladba za klarinet solo *Moonflowers, Baby!* iz 1986. godine iznimno je šarmantan komad s daškom bluesa i jazza.

Istaknuti klarinetist **Ante Grgin (1945.)** srednju glazbenu školu završio je u rodnom Splitu u klasi prof. Josipa Biskupovića. Školovanje je nastavio na Muzičkoj akademiji u Beogradu gdje je i diplomirao u klasi vrlo cijenjenoga i priznatog prof. Brune Brauna. Po završenom postdiplomskom studiju, aktivno je sudjelovao na međunarodnim majstorskim tečajevima u Ženevi, Pragu i Münchenu. Od 1975. godine prvi je klarinetist Beogradske filharmonije. Kao solist bilježi brojne uspješne nastupe po Europi i svijetu.

Skladateljski je naklonjen slobodnoj formi, gdje spretno sjedinjuje „balkanski“ folklorni idiom s obrascima simfonijskoga jazza. Sklada za klavir, violu, violinu, flautu, klarinet, obou, fagot, trubu i hornu.

Od 2002. godine redovni je profesor klarineta na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu.

3. KONCERT
POU " Dr. Ante Starčević", 10. lipnja 2009.

VIOLETA SMAILOVIĆ-HUART
(*BiH - Francuska*), violina
ANA GRANIK
(*Hrvatska-Mađarska*), *glasovir*

Wolfgang Amadeus Mozart	<i>Sonata za violinu u e-molu br.21,
K 304
Allegro
Minuetto</i>
Igor Stravinski	<i>Suite Italienne
Introduzione
Serenata
Tarantella
Gavotta con due variazioni
Scherzino
Minuetto e Finale</i>
Dora Pejačević	<i>Meditacija</i>
Pablo de Sarasate	<i>Carmen Fantasia</i>

VIOLETA SMAILOVIĆ-HUART (BiH - Francuska)

Violeta Smailović-Huart potječe iz obitelji istaknutih sarajevskih glazbenika. Temelje svog muzičkog obrazovanja stječe u rodnom gradu počevši učiti violinu sa samo tri godine. Sa pet godina imala je prvi nastup na televiziji, a sa jedanaest prvi koncert kao solistica s orkestrom. Do svoje petnaeste je bila u klasi istaknutog akademskog profesora violine, Đina Sagrestana. U tom razdoblju svog života Violeta stječe brojne prve i specijalne nagrade na državnim natjecanjima. Tokom svog daljnjeg školovanja Violeta Smailović-Huart je bila student internacionalno renomiranih pedagoga kao što su Evgenija Čugajeva, Pavel Vernikov, Emanuel Borok, Alain Moglia, Tamara Smirnova i Ilya Grubert. Diplomski nastup iz violine je izvela na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu sa samo 18 godina. U periodu od 1991. do 1997. usavršavala se na više međunarodno priznatih muzičkih akademija gdje je stekla sljedeće diplome: Cycle de Perfectionnement de Conservatoire National Supérieur de la Musique de Paris, Diploma di Concertista di Accademia Internazionale di Musica u Portogruaru (Venecija), Artist Certificate i Master Degree na Southern Methodist University u Dalasu (SAD).

Violeta Smailović-Huart se istakla visokom kvalitetom izvedbi od samog početka svoje karijere. Gostovala je u Austriji, Belgiji, Francuskoj, Nizozemskoj, Hrvatskoj, Italiji, Japanu, Makedoniji, Njemačkoj, Rumunjskoj, Rusiji, Sloveniji, Srbiji, SAD, Švedskoj, Švicarskoj i Velikoj Britaniji. Nastupala je kao solisti s brojnim orkestrima (Concertgebouw Symphony Orchestra, Poljski komorni orkestar, Orchestre de CNSMP, Sarajevska filharmonija, Orkestar RTV Zagreb, Skopska filharmonija, Orchestre Philharmonique d'Avignon, Orchestra Internationale di Giovanni Musicisti, Komorni orkestar *Tartini*, Garland Symphony Orchestra, itd.). Dobitnica je brojnih nagrada na internacionalnim natjecanjima (Sir Y. Menuhin Foundation "LIVE MUSIC NOW" u Francuskoj, CNSMP Concour u Avignonu - Francuska, The Sasakawa Peace Foundation u Japanu). Godine 1988. Violeta je izabrana za najboljeg mladog muzičara Jugoslavije. Od 2001. godine Violeta Smailović-Huart je član ansambla SONEMUS. Posljednjih godina Violeta je pokazala i intenzivan interes za pedagogiju. Od 2003. godine radi kao gost profesor violine na Umjetničkoj akademiji u Splitu. Od nedavno je gost prof. na Muzičkoj Akademiji u Sarajevu. Redovno održava majstorske tečajeve violine u Italiji, Francuskoj, Hrvatskoj i Sloveniji. Godine 2007. postala je koncertmajstorom komornog sastava Ensemble Instrumental de Nice. Violeta Smailović-Huart svira na violini poznatog talijanskog graditelja gudačkih instrumenata Enrica Rocce.

3. koncert • 10. LIPNJA 2009.

ANA GRANIK (Hrvatska)

Ana Granik rođena je 1977. u Zagrebu. Glazbenu naobrazbu je započela u Glazbenoj školi Vatroslava Lisinskog u klasi prof. Vere Prokić. Sa 12 godina odlazi na Franz Liszt Akademiju u Budimpešti u klasu za posebno nadarenu djecu (klasa prof. Zsuzsa Esztó). Na istoj Akademiji upisuje redovan studij u klasi prof. Laszla Baranyaya. Usavršavala se na majstorskim tečajevima kod Rudolfa Kehrerera i Eugena Indjica. Do-

bitnica je niza prestižnih nagrada na natjecanjima diljem Europe. Održala je mnoštvo recitala u Hrvatskoj, Italiji, Poljskoj, Austriji, Indiji i Rusiji. Suradivala je kao solist sa više orkestara (Simfonijski Orkestar Miskolc, Simfonijski Orkestar HRT-a, Šibenski komorni orkestar, Simfonijski Orkestar Liszt Akademije itd.). Kao komorni glazbenik suradivala je sa svim značajnijim glazbenicima i ansamblima u Mađarskoj. Članica je ansambla suvremene glazbe Intermodulacija uz koji se veže više praizvedbi suvremenih kompozitora. Kao solist i komorni glazbenik također je više puta praizvela djela hrvatskih i mađarskih kompozitora. Solist je Mađarskoga Radija, više puta je snimala i za Mađarsku televiziju, te je dva CD-a snimila za tvrtku Hungaroton. Od 2002. redovni je profesor na Konzervatoriju Bela Bartok u Budimpešti.

Kao skladatelj **Wolfgang Amadeus Mozart** (1756.-1791.) bio je izvrstan u svim glazbenim formama. Nije bilo ničega u glazbi što nije mogao napraviti bolje od drugih.

Rodio se u Salzburgu, tada dijelu Bavorske, a danas zapadne Austrije. Zvali su ga „čudom od djeteta“, i to s razlogom. U dobi od tri godine sjedio je za klavirom igrajući se s tipkama, a sluh mu je bio toliko istančan da je starije violiniste upozoravao na nepravilnu ugođenost njihovih instrumenata, čak i onda kada se radilo samo o četvrt tona. Već s pet godina je odlično svirao klavir, a sa šest je komponirao. Otac Leopold, i sam glazbenik, poveo je na koncertnu turneju maloga Mozarta i njegovu nešto stariju sestru Mariu Annu koja je i sama bila vrsna pijanistica, ali niti približno talentirana kao brat. Od šeste godine Mozart je bio na putu stalno koncertirajući po Europi pred širokom ili probranom publikom. Koncerte je svirao bez ikakve prethodne pripreme. Poznato je kako je za boravka u Rimu zapisao partituru deveteroglasne crkvene skladbe nakon što ju je čuo samo jedanput.

Na putovanjima je upoznao mnoge slavne glazbenike svoga vremena. Ime mu je često bilo u novinama, a o njemu je napisano puno članaka. Svi su mu se divili. No priča je imala i svoju drugu stranu.

Mnogo godina Mozart je pokušavao pobjeći od svoga dominantnog i isključivog oca. Leopold je bio inteligentan čovjek, ali bez imaginacije; precizan, pedantan, dobro organiziran, ali i pohlepan. Odmah je prepoznao sinovljevu genijalnost. Bombardirao ga je mudrim savjetima: „poštuj novac, ne vjeruj strancima, nikad ne šetaj noću, sve planiraj...“ No Mozart je lakomisleno trošio novac, rasipao svoje talente, družio se s kojekakvim ljudima i nikada nije naučio zauzdati karakter. Odrastao je u čovjeka kompleksne osobnosti i još jednim talentom - neobičnom je lakoćom stvarao neprijatelje. Bio je potpuno bez takta, govorio impulzivno i isključivo ono što je mislio o drugim glazbenicima (a rijetko je imao što lijepo za reći). Često je bio arogantan i drzak te je imao malo iskrenih prijatelja. Ipak, valja uzeti u obzir kako je on uistinu bio najbolji glazbenik svoga vremena i vjerojatno mu je bilo teško razumjeti i tolerirati mediokritete koji su ga okruživali. Friedrich Schlichtegroll, Mozartov prvi biograf, jednom je zapisao: „...Nikada nije naučio vladati sobom. Nije imao osjećaj za mudro ravnanje novcem niti za mjeru u zadovoljstvima. Uvijek je trebao ruku koja će ga voditi...“

Budući da je često bio na putu, s obitelji je kontaktirao putem pisama. Mnoga su sačuvana i neprocjenjiv su izvor informacija ne samo o Mozartu već i o društvenim okolnostima u kojima je živio. Kroz pisma je moguće pratiti njegovo odrastanje sve do zrele dobi. Uvijek je pisao o muzici vrlo zrelo, uočavajući sve bitne detalje i ocjenjujući skladatelje i izvodače po vrlo visokim estetskim kriterijima.

Rodni Salzburg nikada nije volio, ali je za ljubav oca prihvatio službu dvorskoga glazbenika i skladatelja za skromnu plaću od 800 guldena. „Previše za ono što radim, premalo za ono što bih mogao raditi“ - duhovito je komentirao svoju plaću. No za sve vrijeme emotivnih i financijskih uspona i padova napisao je zapanjujuće mnogo djela.

Njegova najveća ljubav bila je opera. Pisao ih je od trinaeste godine. One najpoznatije i najizvođenije: Figarov pir, Don Giovanni, Così fan tutte i Čarobna frula dio su stalnoga repertoara opernih kuća. Ostatak bogatog opusa čine djela neprocjenjive vrijednosti u svim glazbenim formama.

Relativno malo djela izdano je za njegova života, svega 144. U epohi romantizma nije bio često izvođen, a ako i jest, to je bilo na neprimjeren „romantičarski“ način. Tek po završetku Prvog svjetskog rata vraća se i ostaje trajno na repertoaru izvođača sve do danas.

Ruski skladatelj, pijanist i dirigent **Igor Stravinski (1882.-1971.)** pripada najutjecajnijim skladateljima 20. stoljeća, a magazin Time svrstao ga je među sto najutjecajnijih ljudi stoljeća.

Naklonost glazbi pokazao je rano, ali snažan poticaj dobio je gledajući izvedbu baleta Uspavana ljepotica P. I. Čajkovskog. I njega su proslavila tri baleta: Žar ptica, Petruška i Posvećenje proljeća. Želja da što više nauči o umjetnosti u širem smislu upućivala ga je na sklapanje prijateljstava sa slikarima, književnicima, plesačima, izvođačima ali i imućnim ljudima koji su mu pomagali u promociji. Osim proslavljenoga baletana Diagiljeva, prijateljvao je s Picassom, Cocteauom i Balanchineom. Iako mu se ne može pripisati koristoljubivost, karakterizirao ga je istančan osjećaj za biznis i korisna prijateljstva. Za boravka u Švicarskoj prijateljvao je s Wernerom Reinhartom, švicarskim industrijalcem koji je amaterski svirao klarinet i financijski potpomagao glazbenike i književnike. Uz njegovu potporu Stravinski je postavio Priču o vojniku te mu je djelo i posvetio. U Francuskoj se družio s Pleyelom koji mu je omogućio prostor za rad i sviranje. Uoči Drugoga svjetskog rata seli se u Ameriku, u Los Angeles. Nije bio usamljen jer je u to vrijeme upravo Los Angeles bio pribežište intelektualaca i umjetnika, osobito onih židovskoga porijekla. Godine 1969. dolazi u New York.

I sam je priznao kako je za rad bio inspiriran različitim kulturama i literaturom. Stravinski je avangardan skladatelj u punom značenju te riječi. Ipak, u djelima je moguće uočiti skladateljske tehnike i jako starih epoha. Muzikolozi njegov opus dijele u tri perioda.

U prvom sklada pod jakim utjecajem ruskoga folkloru, u drugom se vraća klasičnim formama i jasnoći strukture da bi u zadnjem otišao najdalje koristeći dodekafoniju.

Iako su mu slavu donijeli baleti, genijalan je bio u svim glazbenim vrstama.

Godine 1931. bio mu je predstavljen mlad i perspektivan violinist Samuel Dushkin. Na nagovor Hindemitha i izdavača napisao je violinski koncert koji je iste godine i praizveden. Budući da su često gostovali na turnejama, Dushkin kao violinist, Stravinski kao dirigent orkestra, ovo je druženje preraslo u prijateljstvo. Ono je bilo poticaj skladatelju da više piše za violinu. Nije bio oduševljen zvučnom slikom koju tvore violina i klavir te za njih nije želio pisati. Ne čudi stoga što Suiu Italiennu tvore aranžirani stavci dijelom s glazbenim temama iz baleta Pulcinella a dijelom s tematskim materijalom Pergolesija.

O Dori Pejačevići pročitajte na stranici 31.

Rodno mjesto španjolskoga violinista i skladatelja **Pabla Martína Melitóna de Sarasatea y Navascués** (1844.-1908.) je prelijepa Pamplona, grad na sjeveru Španjolske u regiji Navarro. U ovoj regiji stoljećima su se miješale kulture ostavivši najzamjetniji trag u arhitekturi, glazbi i umjetnosti uopće. Osim po bujnoj vegetaciji, čudesnim vrtovima, vinu i maslinama, Pamplona je nadaleko poznata po festivalu „San Fermin“ koji se tradicionalno održava u srpnju svake godine. Toga dana ulicama Pamplone prohuja sva sila pobješnjelih bikova, a ljudi trče pred njima pokušavajući im, u suludom i opasnom pothvatu, umaći. U djetinjstvu Sarasateu nije nedostajalo uzbuđenja, boja, mirisa i svakovrsnih podražaja prijeko potrebnih umjetniku koji ima stvaralački dar. Otac mu je bio vojni glazbenik. Želeći na sina prenijeti ljubav prema glazbi, naučio ga je s pet godina svirati violinu. Uskoro je mali Sarasate imao što pokazati pred publikom, i to bez ikakvih problema. Trema je za njega bio pojam bez značenja. Svi su bili oduševljeni, što zbog mladahe dobi, što zbog virtuoznih izvedbi. Jedan bogati velmoža omogućio mu je nastavak školovanja u Madridu. Tamo ga je čula španjolska kraljica Isabela II. i uzela ga pod svoju zaštitu. Put ga je, kao i većinu glazbenika, vodio na školovanje u Pariz. Na put je krenuo s majkom, ali ona je na putu nesretno preminula, a Sarasate se nenadano zarazio kolerom. Na sreću, brigu o njemu je preuzeo španjolski konzul u Francuskoj, brinući se o njemu do ozdravljenja i pomogavši mu pri upisu na konzervatorij. Školovanje je završio s lakoćom pobijedivši na prestižnom natjecanju. Od toga trenutka više nije bilo sumnje kako Sarasatea čeka blistava koncertna karijera. Tijekom života svirao je po svim velikim europskim centrima te Sjevernoj i Južnoj Americi. Sarasate je kao violinist bio veliki virtuoz, briljantne intonacije i plemenitoga tona. On i Paganini imali su isti problem; njihove violinističke sposobnosti daleko su premašivale zahtjeve postojeće sviračke literature. Radi toga i Sarasate piše. Uglavnom piše i svira operne fantazije među kojima je najpopularnija upravo Carmen Fantazija. Napisao je i dvije kolekcije španjolskih plesova za violinu solo. Sve napisane skladbe iznimno su tehnički zahtjevne i ne nedostaje im umjetničke vrijednosti. Sve one nose u sebi puno elemenata prebogatoga španjolskog folklora.

Posebno je zanimljivo kako je svirao na Stradivarijevoj violini koju je oporučno ostavio Muzeju za glazbu u Parizu. Svoju drugu Stradivarijevu violinu ostavio je madridskom konzervatoriju, a svoj skladateljski opus ostavio je violinistima svijeta koji ga rado uvrštavaju na koncertni repertoar.

4. KONCERT
POU "Dr. Ante Starčević", 17. lipnja 2009.

DUNJA VEJZOVIĆ, *mezzosopran*
ĐORĐE STANETTI, *glasovir*

Johannes Brahms	<i>Meine Liebe ist grün op. 63/5</i> (<i>Moja ljubav je zelena</i>)
Robert Schumann	<i>Hör' ich das Liedchen klingen</i> (<i>Kad čujem pjesmicu</i>)
Blagoje Bersa	<i>Ein Lied der Liebe</i> (<i>Pjesma ljubavi</i>) <i>Seh duš dan</i>
Pjotr Iljič Čajkovski	<i>Usred bala</i> <i>Uspavanka</i> <i>Pjesma Ciganke</i> <i>Opet kao nekada</i>
Ernest Chausson	<i>Le Temps des Lilas</i> (<i>Vrijeme ljiljana</i>)
Henri Duparc	<i>Ekstaza</i>
Jilles Massenet	<i>Elegija</i>
Gabriel Fauré	<i>Toujours</i> (<i>Uvijek</i>)
Francesco Paolo Tosti	<i>Aprile</i> (<i>Travanj</i>) <i>Tristezza</i> (<i>Tuga</i>) <i>L'Ultima Canzone</i> (<i>Posljednja pjesma</i>)

DUNJA VEJZOVIĆ

Dunja Vejzović neprijeporno je jedna od najsnažnijih umjetničkih osobnosti koje je hrvatska reproduktivna dala svjetskoj glazbenoj kulturi. Rođena je u Zagrebu, gdje pri kraju studija na odjelu za grafiku Likovne akademije (diplomirala 1966. godine) započinje studij pjevanja na Muzičkoj akademiji u klasi prof. Marije Borčić. Odmah po završetku studija godine 1976. Dunja Vejzović nastavlja svoje pjevačko usavršavanje na Visokoj glazbenoj školi u Stuttgartu gdje pohađa tečaj specijalizacije iz njemačkog Lieda. Postavši stalnom članicom Opere u Nurnbergu, ona se sve češće i uspješnije pojavljuje i na drugim njemačkim opernim scenama. U tom nedugom razdoblju Dunja Vejzović je otpjevala niz velikih mezzosopranskih uloga i koncertnih dionica iz talijanskog i njemačkog, francuskog i ruskog, klasičnog i suvremenog repertoara, stekavši tako na samom početku zavidno pjevačko i umjetničko iskustvo. Već 1978. debitirala je na znamenitom festivalu u Bayreuthu, gdje je i naredne dvije sezone trijumfirala kao Kundry u *Parsifalu* Richarda Wagnera. U to vrijeme započela je njena nadasve dragocjena dugogodišnja suradnja s maestrom Herbertom von Karajanom. Pod Karajanovim vodstvom trijumfira na Uskrsnom festivalu u Salzburgu (1980., 1981. i 1984.), a potom i snima tri velike Wagnerove uloge: Kundry u *Parsifalu* (DGG), Ortrud u *Lohengrinu* (EMI) i Senta u *Ukletom Holandežu* (EMI). Bayreuthskoj i salzburškoj Kundry umjetnica je uskoro pridružila niz novih kreacija realiziranih na najuglednijim opernim scenama i koncertnim podijima svijeta: Venera u Wagnerovu *Tannhauseru* (Metropolitan, 1978.), Didona u Berliozovim *Trojancima* (Scala, 1979.), koncertna izvedba Masseneta velebnog opernog djela *Le Cid* (Pariz, 1981.), Maria u Bergovu *Wozzecku* (pod Kleiberovim vodstvom u Beču 1982., a pod ravnanjem C. Abbada u Londonu 1985. i potom u Bečkoj državnoj operi 1990. godine), Verdijev *Requiem* pod Maazelovim vodstvom (u Clevelandu i New Yorku 1982.), Senta u Wagnerovu *Ukletom Holandežu* (Bečka državna opera, 1983.), Princeza u Puccinijevoj *Suor Angelica* (Scala, 1983.), Abigaila u Verdijevu *Nabuccu* (Rimska opera, 1984.), Herodijada u istoimenoj Massenetovoj operi (Barcelona, 1984.), Cherubinijeva Medeja i Salambo M. P. Musorgskog (Pariška opera, 1986.), Alceste u istoimenoj Gluckovoj operi (Stuttgart, 1987.), Kundry u *Parsifalu* (u Hamburgu 1990., u Houstonu 1991.), Florinda u Schubertovoj operi *Fierrabras* (Bečka državna opera, 1990.), Andeo u operi *Hagoromo* japanskog skladatelja Jo Konda (Firenza, 1994.)... Popijevkama Gounoda, Masseneta i Berlioza; Čajkovskog i Rahmanjinova; Schuberta, Schumanna i Brahmsa, Wolfa, Berga i R. Straussa; Granadosa i de Falle; velika umjetnica operne scene sustavno obogaćuje svoj jednakovrijedan koncertni repertoar. Želeći svoje ogromno umjetničko iskustvo prenijeti na mlade naraštaje, Dunja Vejzović sve se više profilira i kao vrstan pjevački pedagog, pa na tom planu zapaženo djeluje u zemlji i inozemstvu.

Vokalnom fenomenu Dunje Vejzović ne pristaje uobičajena podjela na mezzosopranski i sopranski fah, jer njen glas u oba slučaja podjednako plijeni prirodnom ljepotom tona i velikom dramskom izražajnošću. Do kraja ujednačen u svakom od registara svog velikog raspona, taj se glas suvereno kreće od pastoznih dubina mezza do lakih i nosivih visina soprana. Među vodećim vagnerijanskim pjevačima današnjice malo je onih što su kao Dunja Vejzović potpuno sačuvali dragocjenu fleksibilnost osjetljivog vokalnog instrumenta. Rijetka pokretljivost i preciznost njenog glasa podjednako nas očaravaju i u instrumentalno zasnovanim pasażama Handelova Xerxesa i u girlandama lebdećih koloratura Rossinijeve Semiramide, kao i u suptilnim melodijskim figuracijama Mozartova Sextusa. Smjelo nadilazeći pokatkad umjetno postavljane barijere

između vokalnih fahova, oprečnih muzičkih žanrova i udaljenih stilskih razdoblja, Dunja Vejzović studiozno radi na tehničkoj i muzičkoj perfekciji svake nove uloge. Zahvaljujući istančanom smislu za glazbeni izraz i psihološke nijanse lika, ona nepogrešivo osjeća gdje je ona osjetljiva granica, nakon koje virtuozitet postaje sam sebi svrhom. Stoga je oduševljeni kritičar njemačkog dnevnog lista *Abend Zeitung* godine 1974. s punim pravom ustvrdio: *Dunja Vejzović, koja brižljivo filtrira vokalno obilje kvalitetom svoga duha i ni u jednoj ulozi ne ostavlja dojam površne briljantnosti, pjevačica je velike budućnosti!* Unutar svoga zbnjujuće opsežnog (opernog, koncertnog i komornog) repertoara Dunja Vejzović kao da zapravo i nema užih specijalnosti. Sloboda muziciranja, uzdignutog do krajnjih granica virtuoznosti, kao i otmjena suzdržanost vokalnog izraza svjesno podređenog duhu djela, nedvosmisleno ukazuju na velikog majstora karakterizacije: zrelog umjetnika posvećenog suštini glazbe - otkrivanju i tumačenju njene ljepote i istine.

Među brojnim i kvalitetnim hrvatskim pjevačima, pored Zinke Kunc i Sene Jurinac, samo se još Dunja Vejzović može podičiti diskografijom i videozapisima, koji je potvrđuju kao svjetsku pjevačku veličinu:

R. Wagner: *Parsifal* (Berlinska filharmonija; Karajan) DGG R. Wagner: *Lobengrin* (Berlinska filharmonija; Karajan) EMI

R. Wagner: *Lobengrin* (Domingo; Bečka filharmonija, Abbado) VIRGIN CLASSICS R. Wagner: *Ukleti Holandez* (Berlinska filharmonija, Karajan) EMI

F. Schmidt: *Fredigundis* (Orkestar ORF-a; Marzendorfer) VOCE

G. Puccini: *Suor Angelica* (Scala; Gavazzeni) SCALA - LONGMAN

J. Massenet: *Herodijada* (Caballe; Carreras; Delacote) LEGENDARY RECORDINGS J. Massenet: *Le Cid* (Domingo; Giovanninetti) PAPAGENO

H. Berlioz: *Kleopatrina smrt* (Češka filharmonija; Eschenbach) SUPRAPHON

J. Brhlms: *Alt-rapsodija* (Houstonski simfoničari; Eschenbach) VIRGIN CLASSICS A. Berg: *Wozzeck* (Bečka filharmonija; C. Kleiber) TOWER RECORDS

Jedinstvena scenska izražajnost Dunje Vejzović potpuno je općinila nekolicinu svjetski glasovitih redatelja i ponukala ih na opetovanu kazališnu suradnju s našom velikom umjetnicom. Spomenut ćemo ovdje samo Vladu Habuneka, Hansa Hollmana, Ruth Berghaus, Jurija Ljubimova, Lilianu Cavani i neusporedivog kazališnog čarobnjaka današnjice Roberta Wilsona. Ponesena izazovnošću cjelovita prezentiranja velebnih djela glazbeno-scenske literature, Dunja Vejzović se god. 1993. smjelo i odgovorno zaputila u skliska prostranstva glazbene režije. Njena glazbeno-scenska družina VE-RO (Vejzović - Romanawski) zbiljski je Cavalierijevim operom-oratorijem *Prikazanje duše i tijela* iznenadila glazbeni Zagreb, podjednako pobudivši znatiželju kako kod kritike, tako i kod zahvalne publike, za koju je ovaj glazbeno-scenski događaj u sivilu ratom izazvane kulturne izolacije doista značio doživljaj par excellence.

Nakon triju velikih zajedničkih projekata (Gluckova *Alceste* u Stuttgartu, Wagnerov *Parsifal* u Hamburgu i Houstonu, Kondov *Hagoromo* u Firenzi) Wilson je napisao: *Antigona je moja mitska junakinja. Moja junakinja iz života jest Dunja Vejzović!*

Zlatko Madžar

ĐORĐE STANETTI

Đorđe Stanetti rođen je u Zagrebu 1961., diplomirao je klavir u Beču 1983.

Sa šesnaest godina debitirao je uz Zagrebačku filharmoniju i od tada je prisutan na koncertnim podijima njegujući repertoar svih stilskih razdoblja, nastupajući ravnopravno i kao solist i kao komorni muzičar.

Nastupao je u skoro svim većim gradovima Hrvatske, kao i u gotovo svim većim muzičkim centrima bivših jugoslavenskih republika te u Italiji, Austriji, Njemačkoj, Velikoj Britaniji, Argentini, Švicarskoj, Rumunjskoj i Danskoj. Gostovao je na mnogim festivalima (Dubrovačke ljetne igre, Muzički biennale Zagreb, Festival Ive Pogorelića u Bad Woerishofenu, Ohridsko ljeto, Bemus, Mariborski glasbeni september, Budvanski Grad teatar i dr.), svirao s svim vodećim orkestrima u regiji (Zagrebačka filharmonija, Zagrebački solisti, Slovenska filharmonija, Beogradska filharmonija), s dirigentima među kojima su i P. Dešpalj, U. Lajovic, K. Ono, V. Čavdarski, S. Hubad, I. Gjadrov, N. Bareza, M. Letonja, Mladen Tarbuk i dr., a kao komorni glazbenik surađivao je s mnogim istaknutim domaćim i stranim umjetnicima (Radovan Vlatković, Aleksandar Ivić, Dragan Sremec, Renata Pokupić i dr.) među kojima je najzapaženija bila suradnja s proslavljenom hrvatskom pjevačicom Dunjom Vejzović.

Redovni je profesor klavira na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.

S pravom je moguće ustvrditi kako je **Johannes Brahms (1833.-1897.)** utjecao na generacije skladatelja koji su tek dolazili. Njegov se stil prepoznaje u mnogim djelima drugih autora. Glazbeni kritičar Walter Niemann je napisao: „Brahms je posvuda.“, potvrđujući već spomenuto.

Mnogi su jedva dočekali snažnu figuru koju mogu staviti nasuprot Lisztu i Wagneru. Njih dvojica su predstavljala moderne forme što je stajalo posve suprotno od Brahmsove ideje o apsolutnoj glazbi. Brahms nije volio pretjerivanje, programsku glazbu niti operu. No volio je glas i pisao solo pjesme. Kada je njegov vokalni opus u pitanju, često je bio izvrgnut kritikama radi upitne kvalitete izbaranih tekstova. Brahmsu nije bilo manje časno uglazbiti poeziju relativno nepoznatoga autora. Uz manje poznate, bilo je i proslavljenih literarnih velikana poput Heinea i Goethea. Brahms je s velikim poštovanjem pristupao poeziji i njenoj dubljoj poruci. Jednom je rekao kako mu se Goetheove pjesme čine toliko savršene da ih glazba ne može poboljšati. Goethe je pak za svoje tekstove znao reći kako ih smatra samo prigodnim štivom i ništa više. Neobično i istinito.

U izboru teksta za solo pjesmu Brahms je imao samo jedan kriterij: tekst je trebao oslikavati raspoloženje koje bi se s pomoću glazbe moglo pojačati i vjerno prikazati. Težio je jedinstvu teksta i glazbe u prenošenju ekspresije na slušatelja.

Brahms je bio vrlo plodan skladatelj solo pjesama i iz toga velikog opusa izdano je njih sto devedeset. Muzikolozi ih svrstavaju u tri perioda. One iz razdoblja 1853.-54. vrlo dobro prenose smisao teksta i njegovo dublje značenje, a struktura im je jasna i uravnotežena. One nastale u periodu 1858.-59. pod jakim su utjecajem rane glazbe. Upravo je u tom periodu Brahms intenzivno proučavao ranu glazbu, kontrapunkt i harmoniju. Početkom 1860. godine nastaju

solo pjesme u kojima je skladateljeva umjetnička zrelost najviše došla do izražaja. One su duboko promijenjene i zrelije kao i sam autor.

„Meine Liebe ist grün“ stihovi su Felixa Schumanna, najmlađega sina Roberta i Clare Schumann. Mladić je umro od tuberkuloze u dobi od dvadeset pet godina. Nekoliko godina prije smrti Clara je poslala Brahmsu nekoliko Felixovih pjesama od kojih je on dvije uglazbio.

Njemački skladatelj, kritičar i publicist **Robert Schumann (1810.-1856.)** karijeru pijanista završio je nesretno trajno i nepopravljivo povrijedivši tetivu prsta na ruci. Nije želio da ga ova nesretna okolnost zauvijek odvoji od glazbe te se posvetio skladanju.

U ono je vrijeme solo pjesma bila najunosniji glazbeni žanr. Budući da je morao osigurati financijski opstanak svoje obitelji, Schumann je sve snage usmjerio ka skladanju upravo solo pjesama. Prve napisane pjesme bile su posvećene voljenoj ženi Clari.

Među tekstovima vodećih pjesnika 18. i 19. stoljeća češće je birao pjesme lirskoga i ljubavnog karaktera, one koje su se usudile dotaknuti suprotnost između senzualnosti i nevinosti. Samo su suprotnosti mogle prikazati onaj intenzitet poezije kojoj je Schumann težio. U glazbenom je dijelu klavirsku pratnju uzdigao na istu razinu kao glas. Oni su u Schumannovim solo pjesmama ravnopravni tumači poruke.

Tijekom života puno je pisao, ponajviše za Novi časopis za glazbu (Neue Zeitschrift für Musik). Kao glazbeni kritičar zalagao se za promociju mladih skladatelja osobito veličajući Chopina.

Blagoje Bersa (1873.-1934.), uz Doru Pejačević i Josipa Hatzea, istaknuti je predstavnik hrvatske moderne. Temeljito i široko obrazovanje može zahvaliti obitelji koja ga je uvijek poticala na rad i stvaranje. Glazbu je započeo učiti u domovini da bi se, po završenom studiju, uputio u Beč na usavršavanje. Budući da posao zborovode nije mogao zadovoljiti njegove ambicije, putuje u Graz i preuzima mjesto dirigenta Gradskoga kazališta. Iz Graza ponovno dolazi u Beč. Ovaj put je slobodan umjetnik i živi od poslova umjetničkoga savjetnika i aranžera za izdavačku kuću Doblinger. Putuje u Osijek gdje je osam mjeseci dirigent Osječke opere da bi, naposljetku, krajem Prvoga svjetskog rata preuzeo katedru profesora kompozicije i instrumentacije na upravo ustanovljenoj Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Na tom je mjestu ostao do svoje smrti odgojivši plejadu izvrsnih hrvatskih skladatelja: Rudolfa Matza, Zlatka Grgoševića, Brunu Bjelinskog, Borisa Papandopula, Milu Cipru, Ivu Brkanovića i druge. Kao i mnogi skladatelji, solo pjesme je pisao na tekstove afirmiranih europskih pjesnika, ali i Petra Preradovića, Vladimira Nazora i svoga brata Josipa Berse.

Manje je poznato kako je pisao prozu (drame i tragedije), ali je, nažalost, sve izgubljeno. Sačuvan je samo dnevnik s opisom događaja i njegovim pogledima na razdoblje u kojem je živio.

Glazba **Pjotra Iljiča Čajkovskog (1840.-1893.)** odiše prekrasnim melodijama punim strasti, magije, sjete i neopisive čarobne zavodljivosti tako tipične za ruski folklor. Na genijalan je način svojoj glazbi, koja je nacionalno obojena, dao kozmopolitsko značenje.

Ozbiljnom proučavanju glazbe posvetio se tek u dvadeset prvoj godini. Anton Rubinstein, direktor konzervatorija u Petrogradu, osobno se zauzeo za njega oduševljen glazbenim talentom

mladoga čovjeka. Naizgled, Čajkovski je živio životom bez izgreda i turbulencija, ali neizraženi konflikt, koji je nosio u sebi, duboko ga je nagrizao i potkopavao. Zatamljena homoseksualnost, netrpeljivost prema kolegama i pretjerana senzibilnost kumovali su psihičkom rastrojstvu koje će ga polako ali sigurno i uništiti.

Proslavio se trima baletima (Labuđe jezero, Uspavana ljepotica i Krcko Oraščić), klavirskim koncertom u b-molu, Violinskim koncertom u D-duru, operama Evgenij Onjegin i Pikova dama. Kako u operama, tako i u solo pjesmama težio je snažnim emocijama u samom tekstu i libretu. Nije pristajao ni na što površno ili mlačno. Njega su pokretale jake žene rastrgane nesretnom sudbinom.

Europa je prepoznala njegovu skladateljsku veličinu. Često je pozivan na gostovanja kako bi dirigirao svojim djelima. Pozvan je i u New York uveličati tjedan ruske glazbe dirigirajući u dvorani koja je kasnije dobila ime Carnegie Hall.

Čajkovski je bio nesretan čovjek. O razlozima njegova tragičnoga odlaska i danas se raspravlja. Koliko god mu je pretjerana osjetljivost oduzela, toliko mu je i dala. Za njim su ostala remek-djela, autorski nedostižna prosječnom čovjeku.

Svestrano i široko obrazovanje otežalo je Ernestu Chaussonu (1855.-1899.) odluku oko izbora karijere. Obitelj ga je poticala da se bavi glazbom, slikanjem i literaturom. Pripadnost visokom društvenom sloju omogućila mu je kretanje po pariškim salonima, slušanje izvedbi vrhunskih glazbenika i komentiranje književnih i likovnih dostignuća s jednako obrazovanim sugovornicima. Kao i svaka obitelj, puno je davala, ali i puno tražila. Roditelji su željeli da Chausson završi studij prava. Kako danas, tako i onda, pravničko zanimanje je osiguravalo financije za život i pristup visokim krugovima. Nije bilo niti govora o upisu studija glazbe. Chausson je udovoljio želji svojih roditelja te je pravni fakultet završio s lakoćom, štoviše čak je i doktorirao. Potom je imao puno pravo ispuniti i svoju želju te se posvetio glazbi. „Le Tempes des Lilas“ prva je skladba koju je napisao. U ranim radovima nije mogao izbjeći utjecaj svojih profesora Masseneta i Francka. Dakako, tu je i Wagner od koga je Chausson preuzeo orkestraciju i tehniku lajtmotiva. Muzikolozi njegov rad svrstavaju u tri perioda. U prvom razdoblju više dolazi do izražaja njegov talent nego li vještina komponiranja i skladateljska zrelost. Drugo razdoblje prožeto je dramom i operom, a u posljednjem je zamjetan utjecaj Debussyja te sklonost tuzi i pesimizmu.

Henri Duparc (1848.-1933.) francuski je skladatelj kasnoga romantizma. Najpoznatiji je po sedamnaest solo pjesama na poeziju Baudelairea, Gautiera, Lecontea de Lislea i Goethea. Pisao je i simfonijske poeme, balade i nokturna. Za njim je ostala i jedna nedovršena opera.

Pripada prvoj generaciji studenata kompozicije C. Francka. Osim Francka, u kasnijim djelima zamjetan utjecaj i Wagnera. U trideset šestoj godini prekida skladanje jer mu mentalni napor pogoršava neurasteniju od koje je obolio. Zahvaljujući obitelji, nastavlja živjeti mirnim životom i posvećuje se slikanju.

Francuski skladatelj Jilles Massenet (1842.-1912.) proglašen je najvećim melodičarom svoga vremena. Njegove opere bile su na redovnom repertoaru opernih kuća u Londonu, Milanu i Beču. Dodamo li tomu da su mu i ostala djela za života bila često izvođena, začuđuje

nagli pad u zaborav i nestajanje skladbi s koncertnih programa.

Profesori mu nisu predviđali uspješnu karijeru glazbenika. Nagrada Grand Prix de Rome definitivno ih je ušutkala. Svoju popularnost Massenet uvelike može zahvaliti utjecajnim poznavateljima. Vrata salona otvorilo mu je poznanstvo s izdavačem Hartmannom kao i ženidba s Louise-Constance de Gressy. Od 1878. godine radi kao profesor kompozicije na pariškom konzervatoriju. Najpoznatiji je po operama Manon, Werther i Don Quijotte koja je prouzročena 1910. godine u Monte Carlu s proslavljenim ruskim basom Fjodorom Šaljapinom. Osim opera, pisao je instrumentalnu glazbu te dvjestotinjak solo pjesama, koje su sabrane u kolekcije i cikluse. Krasi ga osebujna i tankočutna melodioznost te fluidne harmonije. Premda je u novije vrijeme njegov opus zapostavljen, zauzima važno mjesto u francuskoj glazbenoj povijesti.

Gabriel Fauré (1845.-1924.) francuski je skladatelj, pijanist, orguljaš, pedagog i publicist. Karakterizira ga jedinstven stil i harmonijske inovacije koje su utjecale na poučavanje harmonije generacijama skladatelja koje su dolazile.

Na glazbu ga nitko nije upućivao niti silio. Još kao dijete pokazivao je veliki interes svirajući satima harmonij u kapelici pored škole. Priča kaže kako ga je čula slijepa starica. Zadivljena dječakovim sviranjem, upozorila je roditelje da mu omoguće glazbeno školovanje. U Pariz je došao 1854. godine na poziv Louisa Niedermeyera, skladatelja crkvene glazbe i opera, na tek ustanovljenu Školu crkvene i klasične glazbe. Po završenoj školi prvo namještenje bilo je u malom mjestu St. Sauveura at Rennes. Provincijski život ga je užasavao. Situaciju je dodatno pogoršao sablaznivi lokalni kler izvedbom Gounodova Fausta. Političke prilike su ga prisilile da se u Parizu zadrži kratko, ali kad god je bila prilika, njemu se vraćao zarađujući kao orguljaš u pariškim crkvama sve do konačnoga namještenja profesora kompozicije na pariškom konzervatoriju. U periodu od 1903. do 1921. pisao je kritike za dnevni list Le Figaro. Za svoj je rad 1920. godine primio Orden Legije časti, vrijedno odlikovanje koje se rijetko uručuje glazbenicima.

Najveći je majstor francuske solo pjesme (mélodie). Opus solo pjesama okupljen je u tri kolekcije. Elegija je skladba originalno napisana za violončelo, a često je izvođena i na drugim instrumentima uključujući i glas.

Najveći dio opusa talijanskoga skladatelja Francesca Paola Tostija (1846.-1916.) čine solo pjesme. U Napulju je studirao violinu i kompoziciju, a osobito je lijepo i pjevao. Na jednom od nastupa čula ga je princeza Margerita od Savoya te ga je, oduševljena, zaposlila kao svoga dvorskog učitelja pjevanja. London je posjetio 1875. godine, a od 1880. postaje njegovim građaninom. Odluka da se nastani u Londonu povezana je s primamljivom ponudom koju je prihvatio. Postao je kraljevski učitelj pjevanja a od 1894. godine i profesor pjevanja na Kraljevskoj akademiji. Kraljica ga je 1908. godine proglasila vitežom. Uživao je veliku slavu, a njegova su vokalna djela bila omiljena na kraljevskom dvoru i u salonima diljem Europe.

5. KONCERT
POU “ Dr. Ante Starčević”, 24. lipnja 2009.

RUBEN DALIBALTAYAN (*Armenija*), *glasovir*

Frédéric-François Chopin *Pet Mazurki*

op. 17, br. 4 a-mol

op. 67, br. 4 a-mol

op. 67, br. 3 C-dur

op. 63, br. 2 f-mol

op. 63, br. 3 cis-mol

Balada op. 38 F-dur

Nokturno op. 48, br. 1 c-mol

Poloneza op. 53 As-dur

Franz Liszt

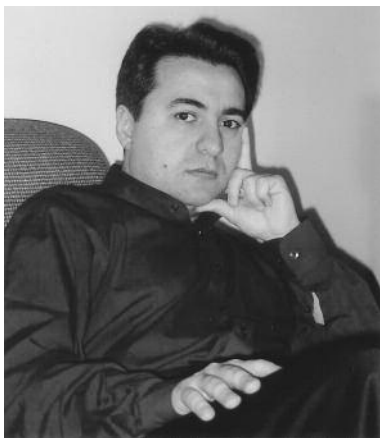
„Sonetto del Petrarca” br. 104

Fantasia quasi Sonata

„Après une lecture du Dante”

Dora Pejačević

Pjesma bez riječi op. 10

RUBEN DALIBALTAYAN, *glasovir*

Prepoznat kao vrlo nadareno dijete mladi je Ruben Dalibaltayan u rodnome Erevanu, glavnome gradu Armenije, već u dobi od deset godina održao svoj prvi solistički koncert. S dvanaest, na prvome nacionalnom natjecanju nazvanome po istaknutom armenskom skladatelju A. Babadjanianu osvojio je 2. nagradu. Tom je prilikom uz pratnju Armenskog nacionalnog simfonijskog orkestra izveo 2. koncert Ludwiga van Beethovena. Nakon školovanja i osvajanja više nagrada na nacionalnoj razini, studije nastavlja na Glazbenoj akademiji „Gnesin“ u Moskvi gdje je diplomirao u klasi prof. Arthura Bergarta. Postdiplomski studij završio je u klasi prof. Valerija Kastelskoga na Konzervatoriju „P. I. Čajkovski“ nakon čega na istoj školi postiže stupanj magistra i djeluje kao asistent.

Laureat je većega broja međunarodnih natjecanja u Italiji, Kini i Armeniji. Na natjecanju „Svetislav Stančić“ u Zagrebu 2003. godine osvojio je 2. nagradu te nagradu po izboru publike kao najbolji natjecatelj.

Uz bogatu međunarodnu koncertnu aktivnost Ruben Dalibaltayan je razvio zapaženu pedagošku djelatnost. Poslije djelovanja u Armeniji i Rusiji, umjetnik je preuzeo mjesto profesora glasovira na Muzičkoj akademiji u Sarajevu, i bitno pridonio razvoju i izgradnji poslijeratnoga glazbenog života u Bosni i Hercegovini.

„...Rubenovo sviranje nije samo visoko profesionalno nego je uvijek inteligentno i zanimljivo... On kombinira jedinstvene oblike koje spajaju suptilnu interpretaciju i ljepotu zvuka... U tim izvedbama čujem meni uvijek nešto novo i ne samo novo već uzbudljivo...“

Lazar Berman

„...Recital Rubena Dalibaltayana otkrio je izvanrednu individualnost mladoga pijanista, um i intelekt dublje spiritualnosti...“

Natalia Gomtjian „Glas Armenije“

„...Upravo nestvarno zazvučao je staccato u menuetu Bachove Partite... dok su pjevne linije Sarabande zapjevale gotovo ljudskim glasom...“

Jakša Zlatac „Slobodna Dalmacija“

„...Vibracije zvuka i sunčeva svjetlost koji su se ogledali u zvuku glasovira poput srebrnih poćića silaznih tonova, kreirali su iluziju mjesečine...“

Danijel Erajisht „Republika Armenija“

„...Drugu nagradu osvojio je Armenac Ruben Dalibaltayan, čija je snažna, strastvena i virtuozna interpretacija koncerta Čajkovskog potvrdila kroz prethodne etape stečen dojam o zreloom i sposobnom umjetniku te osvojila nazočno slušateljstvo koje ga je svojim glasovima odabralo za najboljeg finalista...“

Bojana Plećaš „Zarez“

„Kada ću tamo stići?“ - zapisao je u svoj dnevnik mladi Poljak Frédéric-François Chopin (1809.-1849.). I zaista, u Pariz je došao 1831. godine. Željan znanja i novih izazova, vjerojatno ne i potpuno svjestan veličine svoga talenta, zakoračio je u blještavi svijet pariških salona i koncertnih dvorana. Začudo, već u dobi od dvadeset dvije godine posjedovao je toliko snažnu sviračku i skladateljsku uvjerljivost i originalnost da bi teško imao od koga još što naučiti. Čudesan je njegov talent. Nije slijepo slijedio klasična pravila sviranja i skladanja. Uspio je, ne rušeći ih, zaokrenuti smjer pijanističke tehnike, anticipirati skladateljske tehnike te utkati u skladbe folklorne elemente na jedinstven način kako to nije uspjelo nikome prije, niti poslije.

Samo visoko inteligentni koriste svoje nedostatke kako bi na njima rasli. U epohi snažnih i robusnih klavirskih interpreta, kakav je bio njegov prijatelj Liszt koji ga je iskreno volio i podržavao, Chopin se istaknuo ljepotom svojih skladbi i izrazito profinjenim interpretatorskim stilom. Nije mu to, doduše, bila namjera. Krhka građa i tuberkuloza koja ga je polako ali sigurno izjedala, kumovale su sviračkom senzibilitetu. Njegova je profinjenost bila zapanjujuća, ali potpuno dorečena te joj nije bilo zamjerki.

Chopin je mudro za svoje nastupe birao salone izbjegavajući koncertne dvorane. Izvježbao je cijelu paletu nijansi piano dinamike nakon kojih bi i osrednji mezzoforte zvučao gromoglasno. Posjedovao je nijansiran udar i čarobno lijep ton. Publika ga je voljela, a on svoju manu nije skrivao. Jednom je zgodom u zanosu izvedbe Chopinove Poloneze mladom pijanistu pukla žica na klaviru. Mladić se posramljeno ispričao, na što je Chopin uzvratilo: „Da ja imam vašu snagu i da mogu Polonezu odsvirati onako kako bi trebalo, na klaviru ne bi ostala niti jedna cijela žica.“ Glazbeni teoretičari istaknut će ga kao izrazitoga melodičara koji je terminu „rubato“ dao novo značenje; pijanisti će naglasiti obogaćivanje pedalizacije i uvođenje pozicionih prstometa. Kao skladatelj izrazio se pišući jednostavna djela. Umjesto simfonija i opera, Chopin piše stilizirane narodne plesove (polke i mazurke), melodiozna nokturna briljantne i virtuozne etide, preludije i svega dva klavirska koncerta.

Stvarao je polako i nije dopuštao izdavanje djela prije no što bi bio zadovoljan. Zapravo, nikada nije bio potpuno zadovoljan. Tomu u prilog svjedoči i često revidiranje koje bi dovodilo do postojanja razlika među mjerodavnim izdanjima. Chopinova glazba pijanistu dopušta svirački zanos. Ona je ljudski emotivna, strasna i razumljiva. Dokaz tomu je i popularnost koja ne jenjava. Chopinove skladbe su i danas nezaobilazan dio pijanističkog koncertnog repertoara.

Do 1831. godine, koja je bila prijelomna u njegovu razvoju i kao pijanista i kao skladatelja, **Franz Liszt (1811.-1886.)** je već bio priznat i cijenjen u visokim umjetničkim krugovima. Te je godine u Parizu imao priliku slušati koncert dvaju velikana. Obojica su ga, svaki na svoj način, oduševili i inspirirali. Bili su to Paganini i Chopin. Paganini je svojim davolski nadahnutim i virtuosnim sviranjem na rubu delirija utjecao na onaj demonski, zavodljivi i senzualni aspekt Lisztove muzičke interpretacije. Nježnost, ekspresija u polaganim i piano dijelovima te rubato koji ne narušava puls, nego interpretaciji daje dimenziju više, utjecaj su Chopina.

Na utjecaj ova dva glazbenika valja gledati samo kao na smjernice jer, Liszt nije nikoga kopirao, nije nikomu bio sličan. U svemu je, pa i u interpretaciji, bio jedinstven. Kada je nastupao svirajući po pariškim salonima, pod njegovim su prstima pucale žice na klaviru a njih su, kao kakve relikvije, dame iz publike čuvala kao trajno sjećanje na dojmljiv doživljaj Lisztova pijanističkoga umijeća. Liszt je zaista bio izvrstan interpret, ali po tome nije bio jedinstven. Teško je procijeniti koliko je onaj egzibicionistički dio njegovih nastupa bio promišljen, a koliko spontan. Jednako je teško biti siguran u istinitost svake anegdote u kojoj je Liszt bio jedan od sudionika. Epizoda sa švicarskim pijanistom Sigismondom Thalbergom provjerena je i istinita. Thalberg je svojim koncertima odu-

ševio parišku publiku za vrijeme dok je Liszt bio s obitelji u Švicarskoj. Nije Liszt bio taj koji se želio dokazati kao jedinstveni pijanist kojeg je nemoguće i nepotrebno uspoređivati s bilo kim, ali je publika to željela. Iako je Liszt odbijao nepotreban sraz s Thalbergom, talijanska plemkinja Cristina Belgiojoso ga je uspjela nagovoriti. Sigurno je tomu pridonijela Lisztova slabost na ženski šarm kao i dobrotvorni karakter najavljenoga zajedničkog koncerta. Zavidim svima koji su se te večeri našli u publici slušajući veličanstveno muziciranje sjajnih glazbenika. Nikako ne zavidim kritičarima koji su o tome morali pisati i odrediti „pobjednika“. Cristina Belgiojoso je inteligentno presudila ovom nametnutom rivalstvu izjavivši: „Thalberg je prvi pijanist na svijetu - Liszt je jedini!“

Godine 1842. prihvatio je ponudu vojvode Carla Alexandra da u Weimaru organizira glazbeni život. Premda je Weimar bio mali grad, bio je kulturno središte s tradicijom. Liszt je na spolaganju imao manji orkestar i opernu kuću. Za trinaest godina, koliko je proveo u Weimaru, unaprijedio je orkestar dovodeći vrnsne svirače. Na repertoaru su bila djela Berlioza, Wagnera i Brahmsa. Premda je Lisztov dirigentski angažman uvelike u sjeni njegova pijanističkoga umijeća, i na tom je području ostavio neizbrisiv trag. Smatra se pretečom modernoga dirigiranja gdje dirigent postaje pokretima tijela tumačem suptilne poruke skladatelja. On ne želi mehanički mahati kako bi držao tempo, već cijelim tijelom, mimikom i gestikulacijom tijekom izvedbe provocira svirače i potiče ih na angažirano sviranje.

I kao skladatelj je bio vizionar. Anticipirao je atonalnost i impresionizam puno prije njihove pojave. Promovirao je novu formu - simfonijsku poemu. Za razliku od višestavačnih glazbenih formi koje su joj prethodile, simfonijska poema je jednostavačna. Bez imalo podozrivosti, prihvatili su je i ostali skladatelji.

Kao pijanist prvi je svirao cijeli koncert napamet, uveo termin „recital“, promovirao pijanizam koncertirajući od Urala o Pirineja. Napomenimo kako je putovao kočijom danima, pa i mjesecima. Uvelike je unaprijedio klavirsku tehniku stavljajući težište na sve aspekte izražajnih mogućnosti.

Nezaobilazan je njegov pedagoški angažman. Neki podaci govore o 400 studenata koliko ih je pohađalo satove. Istina je da su se mnogi i nakon svega nekoliko satova prozivali njegovim učenicima, ali to Lisztu nije smetalo. Nije imao ni metodu niti sistem. Smatrao je da svatko mora sam tehnički savladati skladbu kako bi radio na interpretaciji. Težio je razvijanju individualnosti kod studenata. Nisu svi postali vrnsni pijanisti, ali svi su u njemu pronašli inspiraciju i nadahnuće.

Još od rane mladosti Liszt je gajio naklonost prema religiji. Ona je za njega bila poniranje u neznano, susret s bezobličnim što se otkriva kroz slutnju - iskustvo slično zanosu muziciranja. Tražeći odgovore na mnoga pitanja nenadano je odlučio zaređiti se. Od sedam stupnjeva svećeničkoga reda došao je do četvrtog. Stoga mu nije bilo dopušteno krstiti i ispovijedati. Niti jedan zakon nije ga mogao spriječiti da svoje religiozne osjećaje pretoči u glazbu.

Drugi svezak zbirke *Années de Pèlerinage* (Godine hodočašća) nastao je za boravka u Italiji. Obilazio je muzeje i crkve te je napajao svoj duh religioznim prikazima iz života svetaca. U stihovima velikog talijanskog pjesnika Francesca Petrarce (1304.-1374.) Liszt je prepoznao i svoju unutarnju borbu. Premda su soneti ispovijed nesretno zaljubljenoga muškarca, oni su i promišljanje smrtnika o životu samom, o previranju i vječnoj borbi između onoga ljudskoga i onoga božanskoga u nama. Lisztu su i ljudsko i božansko bili bliski koliko i borba među tim suprotstavljenim silama.

Après une Lecture de Dante: Fantasia quasi Sonata, mračna Dante sonata bila je inspiracija Wagneru, Greigu, Smetani i Berlioza. Ona je emotivno potresna, uznemirujuća koliko i književni predložak koji je bio ishodište njenom stvaranju. Posebna je po svojoj jednostavačnoj formi. Izdana je 1856. godine u drugom svesku kolekcije *Années de Pèlerinage* (Godine hodočašća). Inspirirana Danteovom Božanstvenom komedijom slijedi trodiobu na Pakao, Čistilište i Raj. U ovom centralnom epskom spjevu talijanske književnosti pratimo pjesnikovo putovanje

kroz tri dijela zagrobnog života u uskršno vrijeme. Liszt nas, posredstvom svoga velikoga skladateljskog i pijanističkog umijeća po uzoru na pjesnika, vodi „od ponora do zvijezda“.

Već na početku vrijedne biografije hrvatske skladateljice **Dore Pejačević (1885.-1923.)**, njezina autorica, muzikologinja Koraljka Kos, ističe kako se radi o radnoj biografiji, bez skandala, anegdota ili drugih događaja koji bi je učinili napetim štivom. Ona je samo istinita kronika života i stvaralaštva jedne obrazovane i plemenite žene koju je prerana smrt spriječila da za sobom ostavi bogatiji opus.

Rođena je u Budimpešti, a djetinjstvo je provela na obiteljskom imanju u Našicama. Uvijek će se, nakon putovanja europskim središtima, vraćati u Našice kako bi u miru učila, čitala i skladala. Skladateljčin otac, grof Teodor Pejačević bijaše častan čovjek. Kratko je vrijeme obnašao bansku dužnost nakon zloglasnog Khuena Héderváryja, međutim daje ostavku na tu dužnost ne želeći popuštati mađarskim pritiscima. Njezina majka, mađarska grofica neobičnoga i lijepog imena Lilla Vay de Vaya, bijaše obrazovana žena vrlo sklona glazbi i glazbenicima. Bila je mecenica i pokroviteljica Hrvatskoga glazbenog zavoda. Dora je imala idealne uvjete za široko obrazovanje. Po dolasku obitelji u Zagreb, počinje učiti svirati violinu kod Václava Humla i teoriju kod Ćirila Juneka. Roditelji su joj omogućili usavršavanje i nastavak školovanja u europskim središtima. Neko je vrijeme provela u Dresdenu, Münchenu, Beču, Pragu i Budimpešti. Prijateljstvo s mladom groficom Sidonijom Nádherny von Borutin omogućilo joj je ulazak u društvo istaknutih umjetnika onoga vremena. Upoznala je tako književnike Rainera Mariu Rilkea i Annette Kolb, skulptoricu Claru Rilke-Westhoff i pijanisticu Alice Ripper koja će njezina klavirska djela i izvoditi. Osobito je cijnila austrijskoga književnika i publicista Karla Krausa (1874.-1936.) koji je u povijesti ostao zapažen kao izdavač časopisa „Die Fackel“ (Baklja), u kojem je hrabro kritizirao korupciju, manipulaciju i lažni moral akademskih krugova i visokog staleža. Nažalost, mnogi njegovi tekstovi nikada nisu prešli granicu njemačkoga govornog područja jer se često izražavao aforizmima i stilskim bravurama koje prijevodom potpuno gube prvobitni smisao.

Dora Pejačević nije bila hirovita i snobovskih manira kao većina žena iz aristokratskih krugova. Vrijedna i marljiva, stalno se zanimala za politička pitanja i klasne razlike. Tijekom 1. svjetskog rata angažirala se kao njegovateljica ranjenika na obiteljskom imanju, a sve je vrijeme neumorno skladala.

Osobit dio skladateljčina opusa posvećen je klaviru solo. Ostatak opusa čine djela za klavir i orkestar, komorne skupine u kojima opet klavir igra značajnu ulogu. Klavir je pratnja i 11 vokalnih te 5 violinskih opusa. Ipak, Dora nije bila koncertna pijanistica premda je klavir, po svjedočanstvu onih koji su je slušali, svirala izvrsno.

Pokazala se kao poznavateljica suptilnih klavirskih izražajnih mogućnosti. Izjasnila se kao protivnica programske glazbe, ali je skladbama ipak davala naslove. Njih valja iščitavati kao putokaze, a ne određene interpretacije.

Europska publika imala je priliku čuti dva stavka Simfonije u fis-molu u Beču 1918. godine pod ravnanjem Oskara Nedbala. Dvije godine ranije u Zagrebu je praižveden Glasovirski koncert. Vrhunac uspjeha bila je izvedba Simfonije u Dresdenu 1920. godine pod ravnanjem Edwina Lindera. Izvedba je bila zapažena te je Artur Nikisch odlučio Simfoniju staviti na repertoar lajpciških simfoničara. U toj ga je namjeri spriječila nagla i nenadana smrt. Od ovoga nesretnog događaja djela Dore Pejačević nisu se često izvodila sve do proslave 100. obljetnice njezina rođenja. Tek su od tada njezina djela češće na repertoaru solističkih i orkestralnih koncerata.

6. KONCERT
POU "Dr. Ante Starčević", 1. srpnja 2009.

TVRTKO SARIĆ, gitara

Johann Sebastian Bach *Sonata br. 2 za violinu solo,*
 BWV 1003
 Grave
 Fuga
 (arr. za gitaru Valter Dešpalj)

Niccolò Paganini *Grande Sonata*
 Allegro risoluto
 Romanze
 Andantino variato

Enrique Granados *Valses Poeticos*
 Intro
 Melodico
 Tempo di vals lento
 Allegro (Humoristico)
 Quasi ad libitum
 Presto
 Melodico

Miroslav Miletić *Međimurska suita*
 Andante sostenuto
 Allegreto
 Moderato
 Allegro

TVRTKO SARIĆ

Tvrtko Sarić rođen je 1969. godine u Gospiću. Nakon završene srednje škole u klasi prof. Istvana Roemera, diplomirao je gitaru na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi prof. Darka Petrinjaka. Jednogodišnju specijalizaciju pohađao je na *Visokoj školi za glazbu* u Lovranu u klasi prof. Gorana Listeša.

Usavršavao se na domaćim i međunarodnim majstorskim tečajevima (V. Dešpalj, M. L. Sao-

marcos, D. Russell, R. Issac, M. Barrueco).

Tvrtko Sarić nastupa kao solist i komorni glazbenik u Hrvatskoj i inozemstvu (Slovenija, Austrija, Njemačka, Poljska, BiH, Mexico, SAD). Do sada je ostvario više od sto koncerata (solističkih i kao član u različitim duima: s gitarom, flautom, klavirom, violinom, violom, glasom).

Kao solist nastupao je s *Zagrebačkom filharmonijom*, *Celjskim godalnim orkestrom*; gudačkim kvartetima *Malpera*, *Cadenca*, *Sebastijan*, *Porin* i *Splitskim gudačkim kvartetom*. Nastupa u orkestru *Zagrebačke filharmonije* i ansambla *Cantus*.

Do sada je izdao tri nosača zvuka:

Insieme, 2001. godine, s pijanistom Damirom Gregurićem, *Coda*

Recital, 2006. godine, solistički nosač zvuka, *Aquarius records*

and then... turn to the mountain..., sa slovenskim flautistom Matejom Grahekom, *Aquarius records*

Osnivač je ljetnog glazbenog festivala klasične glazbe u Gospiću, te još nekoliko glazbenih ciklusa na području grada Gospića i Ličko-senjske županije. U zvanju višeg predavača zaposlen je na Visokoj učiteljskoj školi u Gospiću.

Johann Sebastian Bach (1685.-1750.) pisao je poštujući sve glazbene forme vremena kojem je pripadao, osim opere. Svojim je djelima nametnuo visoke izvođačke kriterije kako onda, tako i danas. Posve je nezahvalno započeti nabrajati njegova djela jer, bez obzira na razliku u opsegu i trajanju, baš svako je neprocjenjiva dragocjenost ukupnoga svjetskog glazbenog stvaralaštva.

Bach je stvarao uvelike ograničen uvjerenjima svojih poslodavaca, sviračkim sposobnostima članova orkestra, angažmanima učenika i suradnika te mnogobrojnim obvezama oko organizacije pratnje crkvenih događanja. Činjenica kako je bio potpuno svjestan svojega stvaralačkog genija nije mu pomogla. Često je dolazio u sukob s nadređenima, a jednom je zgodom završio u zatvoru na nekoliko dana.

Bach je došao iz obitelji čiji su članovi generacijama bili glazbenici, skladatelji, pjevači, zbovođe. On je, dakako, bio najveći među njima. Premda je rastao u poticajnoj okolini, njegov životni put nikako ne bismo mogli nazvati niti laganim niti lagodnim. Rano je ostao bez oba

roditelja te je brigu o njemu preuzeo stariji brat. Uz njega je učio glazbu, proučavao i analizirao partiture, prepisivao note te upravo tako najviše učio. Posvetio se učenju orgulja. Budući da su sposobnost i vještina improvizacije nerazdvojan dio ovladavanja orgulja, Bach je paralelno razvijao i skladateljski dar.

Sudeći po manuskriptu Bachovih sonata i partita za violinu solo, njih šest završio je za boravka u Cöthenu (1717.-1723.). U tom se razdoblju posvetio skladanju instrumentalne svjetovne glazbe zahvaljujući, prije svega, princu Leopoldu. On je bio kalvinist te nije bilo potrebe za narudžbom crkvene glazbe. S druge strane princ je bio veliki ljubitelj glazbe i umjetnosti.

Upravo se vratio s trogodišnje turneje po Europi te je bio izvrsno upućen u europska glazbena strujanja. Imao je dobar glazbeni ukus i stanovito obrazovanje. Vrativši se s putovanja, angažirao se na podizanju razine kvalitete njemačke svjetovne glazbe. Godine 1707. oformio je dvorski orkestar koji je, netom prije no što će ga preuzeti Bach, brojio osamnaest glazbenika. Sudeći po visokoj plaći, bili su jako cijenjeni. Mladi je princ toliko volio glazbu da ga je orkestar pratio na putovanjima. Na dvoru je vladala lijepa, gotovo idilična atmosfera sve do dolaska buduće prinčeve žene. Ona nije bila ljubiteljica umjetnosti uopće i vrlo je brzo dala budućem mužu do znanja da neće podržavati tolike izdatke za orkestar i glazbenike. Možemo samo pretpostavljati kako je Bach reagirao na prinčevu uvažavanje mišljenja buduće žene. Dokumenti svjedoče kako nakon rastanka nisu ostali u dobrim odnosima. Bach je morao potražiti novu službu. Njegovu dolasku u Leipzig prethodila je smrt kantora crkve Sv. Tome. Za mjesto novog kantora prijavila su se šestorica kandidata. Među njima su bili Bach i Telemann. Telemann je u to vrijeme bio najpopularniji njemački skladatelj. U Leipzigu su ga silno željeli na mjestu kantora. Telemann je ponuđeno mjesto odbio djelomično zbog dijela obveza koje nije želio obavljati - poučavanja latinskog jezika, a najviše zbog ponuđene povišice na starom radnom mjestu. Niti Bach nije bio oduševljen činjenicom što će uz mnogobrojne obveze kao glazbenik morati i predavati latinski, ali je ipak pristao. Crkveni velikodostojnici, nezadovoljni raspletom situacije izjavili su: „Ako ne možemo imati najboljeg (misleći na Telemanna), uzet ćemo osrednjeg (misleći na Bacha).“ Morat ćemo im oprostiti jer nisu znali što govore.

Violinske sonate i partite dio su koncertnoga repertoara violinista, ali i gitarista. U vrijeme kada je Bach stvarao gitara nije postojala u obliku kakvom je poznajemo danas. Tako je gitarska literatura ostala uskraćena za djela ponajboljega skladatelja svih vremena. Ovu nesretnu okolnost djelomično ispravljaju obrade originala za gitaru. Proslavljeni violončelist, izniman pedagog i genijalan glazbenik u svakom pogledu, Valter Dešpalj, obogatio je gitarski repertoar izvrsnim obradama Bachovih djela.

Talijanski skladatelj i violinist **Niccolò Paganini (1782.-1840.)** najuspješniji je solist za kojega je glazbeni svijet znao. Crteži i litografije suvremenika prikazuju ga u grotesknim pozama s violinom u rukama. Njegove sviračke sposobnosti smatrali su natprirodnima dok je njegov izgled uvelike podržavao ovu sumnjivu tezu praznovjernoga građanstva. Bio je suhonjav, blijed, ispijenoga lika kojeg je uokvirivala poduža valovita kosa. Visoko čelo, velik i naglašen nos, pro-

doran i magnetičan pogled - dovoljno da dame posegnu za krunicom kako im Paganini ne bi đavolskom svirkom ovladao dušom. No upravo se to i događalo. Paganini, doduše, nije bio đavolska spodoba, osim možda izgledom. Svoje je čari uvelike koristio u osvajanju žena. U tome je bio uspješan, i previše. Ova slabost pribavila mu je sifilis koji mu je, uza sve druge bolesti koje su ga mučile, iscrpio životnu snagu osudivši ga, unatoč slavi, na višegodišnju patnju.

Glazbeni talent, kao i sklonost kocki, naslijedio je od oca. Od njega je isprva učio mandolinu i gitaru da bi naposljetku došao do violine. Upravo je na violini Paganinijev talent najviše došao do izražaja. Otac je uočio sinovljev talent i shvatio kako se s njim ne bi trebalo kockati. Poticao je sina na naporno vježbanje. Njegove metode bile su nemilosrdne. Ukoliko bi, kao svaki dječarac, propustio višesatno vježbanje, kažnjavao bi ga batinama i mučio glađu. Možda je ova očeva surovost utjecala na Paganinijevu nesposobnost emotivnoga vezanja, a jedina osoba koju je iskreno volio bio je njegov sin.

Prvo veliko predstavljanje pred publikom uslijedilo je 1813. godine u milanskoj La Scali. Privukao je pažnju i interes slušateljstva te dobio angažmane u europskim središtima.

Postojeći violinski koncertni repertoar nije bio dovoljno zahtjevan da bi Paganini mogao pokazati sve svoje sviračko umijeće. Zato i sam počinje skladati. Kritičari su bili oduševljeni interpretacijom njegovih skladbi, ali ne i skladbi drugih autora. Nitko prije njega nije pred violiniste postavio tako visoke zahtjeve. Uz skladatelje koji su mu prethodili (Corellija, Bacha, Vivaldija, Tartinija) pomogao je transformaciji violine od orkestralnoga do respektabilnoga solističkog instrumenta.

Njegov opus čine sonate, capriccia, gudački kvarteti te više od stotinu djela za gitaru.

Manje je poznato kako je Paganini bio izvrstan gitarist. Skladbe za gitaru nisu toliko briljantne i virtuozne kao one za violinu pa ostavljaju pogrešan dojam kako su manje vrijedne. Mnoge nisu nikada publicirane te je Paganinijev gitaristički opus posve u sjeni violiničkoga.

Grand Sonata prvobitno je napisana kao duo za violinu i gitaru. Paganini ju je izvodio s gitaristom Luigijem Legnanijem. Prvi stavak ima sonatnu formu, drugi je prelijepa Romanza često izvedena samostalno izvan konteksta cijele Sonate, dok je zadnji stavak tema sa šest virtuoznih varijacija.

Katalonski skladatelj i pijanist, **Enrique Granados (1867.-1916.)** proslavio se klavirskom suitom Goyescas inspiriran stvaralaštvom najvećega španjolskoga slikara - Francisca de Goye.

Napisao je i operu istoga naslova. Premda je koristio melodije iz klavirske suite, opera nije doživjela njenu popularnost.

U biografiji stoji kako je njegov prvi učitelj glazbenih predmeta bio dirigent vojnoga orkestra, kapetan José Juncedo. Ne znamo pouzdano je li kapetan poučavao maloga Enriquea zato što mu je interes dječaka za glazbu bio simpatičan, ili je to morao po dužnosti jer je Enriqueov otac bio visoko pozicionirani oficir. Bilo kako bilo, pravo formalno glazbeno obrazovanje Gra-

nados stječe u Barceloni i to od vodećega učitelja klavira Joana Pujola te eminentnoga muzikologa Felipea Pedrella. Bilo je to razdoblje kada su budući skladatelji puno učili o bogatom španjolskim glazbenom nasljeđu i folkloru. Stoljećima su se na prostorima španjolskih pokrajina prožimale različite kulture: osvajačka maurska i domicilna koja se razlikovala od pokrajine do pokrajine. Rezultat je bogatstvo plesova, ritmova i melodija koji su nepresušan izvor nadahnuća skladateljima sve do danas.

Granados je želio postati skladatelj, a svaki budući skladatelj koji drži do sebe i ima sreću pronaći mecenu koji će ga financirati, želi neko vrijeme provesti u Parizu. To je posve opravdano jer, Pariz je oduvijek bio svijet u malom. Biti u Parizu značilo je učiti od najboljih, upoznati se s najnovijim kretanjima u glazbenom stvaralaštvu, promovirati sebe i dio svijeta iz kojeg dolaziš bez straha od ksenofobije. Pariz je volio strance i stranci su voljeli Pariz.

Dobrotom lokalnoga biznismena Don Eduarda Condéa, Granados je u Parizu proveo dvije godine učeći na pariškom konzervatoriju.

Po povratku u Barcelonu naklonost publike i kritike pridobio je skladbama Danzas españolas. Spomenute su, uz kolekcije Valses poéticos i Valses intimos, ubrzo i publicirane. Ipak, većina djela iz ostatka opusa bit će izdana tek posthumno. Osim skladbi za klavir pisao je komornu glazbu, opere, solo pjesme i djela za orkestar. Zanimljivo je kako su mnoge skladbe za klavir solo doživjele iznimno uspješne transkripcije za gitaru. U srcu španjolskoga folklornog idioma upravo je gitara. Stoga transkripcija skladbi za gitaru nije transformacija u nešto novo, već povratak natrag ka ishodištu iz kojeg je sve i počelo.

Bio je aktivan kao pijanist i pedagog. Utemeljio je Akademiju Granados te je pored pedagoškog rada redovito koncertirao.

Muzikolozi kao njegovu najveću skladateljsku vrlinu ističu prelijepu melodijske teme, ali je manjkava njegova sposobnost kreiranja jasne strukture djela što je osobito zamjetno u većim formama.

Miroslav Miletić rođen je u Sisku. Na Muzičkoj akademiji u Zagrebu studirao je violinu kod Stjepana Šuleka i Ivana Pinkave, komornu glazbu kod Antonija Janigra te kompoziciju kod Branimira Sakača. Studij kompozicije nastavio je u Pragu kod Pavla Borkoveca, akustike i estetike nove glazbe kod Aloisa Habe, a poslijediplomski studij viole pohađa kod Vladislava Černyja. U Darmstadtu i Utrechtu upoznaje osnove elektronske glazbe, a pohađa i tečaj dirigiranja kod Lovre Matačića. Zapažen uspjeh kao skladatelj doživio je u Hilversumu Koncertom za violu i orkestar (1958.). Među njegovim najizvođenijim djelima su Ples za violinu solo, Sonatina za violinu i gitaru te Međimurska suita za gitaru. Uz solistička, komorna i glazbeno-scenska djela, pisao je i glazbu za film. U Veneciji je 1960. godine nagrađen Zlatnim lavom za glazbu u filmu Piko. Kao solist na violi nastupao je sa Zagrebačkom, Slovačkom i Bratislavskom filharmonijom te Lenjingradskim komornim orkestrom. Osnivač je gudačkog kvarteta Pro Arte. Na koncertni repertoar kvarteta smjelo je postavio većinom suvremene skladatelje, rušeći uobičajene norme koncertnoga pro-

grama. Osim afirmacije suvremenih skladatelja, kvartet je izvodio djela hrvatskih autora. Po riječima samoga skladatelja, kvartet je na programu imao djela 35 hrvatskih skladatelja, što nije uspjelo niti jednom ansamblu prije njih. Naporno radeći na izdavanju svojih skladbi, stekao je iskustvo i u izdavačkom poslu. Odlučio je samostalno pokrenuti ediciju Ars Croatica koja se bavi notnim izdanjima hrvatskih autora. S Franzom Zeyringerom osnovao je austrijsko-hrvatsko notno izdavačko poduzeće Edition pax koje se bavi specijalističkim izdavanjem nota za violu.

Nadahnuće za skladateljski opus Miletić crpi iz hrvatskoga folklor. Još za boravka u Pragu na studiju kompozicije kretao se u krugovima skladatelja neonacionalnoga smjera te se skladno nadovezao na njihov rad. Njegov je stil jednostavan i razumljiv, duhovit i vrcav. On plijeni pažnju slušatelja ne ostavljajući prostora za dosadivanje. Miletić spretno koristi efekte na instrumentima dopuštajući i izvođačima da se opuste, povežu s onim iskonskim i nagonским prisutnim u folklornoj glazbi, muzicirajući instinktivno i na rubu kontrole.

Osim nagrade Zaklade Gaudeamus za Koncert za violu i orkestar 1959. godine i dviju medalja u Vercelliju za Dptih za violončelo i glasovir i Suitu in modo antico, Miletić je dobitnik i Vjesnikove nagrade Josip Štolcer Slavenski 2002. godine.

CIKLUS KONCERATA
10. GOSPIĆKO GLAZBENO LJETO
OSTVAREN JE UZ POTPORU

Ministarstva kulture Republike Hrvatske
Ličko-senjske županije
Poglavarstva Grada Gospića
Zagrebačkog holdinga d.o.o.
Privredne banke Zagreb, podružnice u Gospiću
Pučkog otvorenog učilišta „Dr. Ante Starčević“

MEDIJSKI POKROVITELJI
Županijski radio „Radio Gospić“
Na drugi način - inženjering i konzalting Informacijskih Tehnologija

SPONZORI
Hotel „Ante“
Salon cvijeća „Anera“

www.ggf.hr